

Mødet genoptaget kl. 13.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ophevelse af revisionsbestemmelser vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191.

(Lovforslaget (nr. 87) findes i tillæg A, sp. 1617, fremsættelsen i tidenden sp. 1677).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Formanden: Jeg skal fastsætte en taletid på indtil det dobbelte af det normale, det vil sige indtil 20 minutter, i første omgang.

Tastesen: Vi har i de sidste par dage oplevet, hvorledes en demokratisk beslutningsproces har kunnet fungere hurtigt. Jeg tænker på lånet af de 50 mill. kr. til B & W. I en krisesituation som den, der var opstået, kunne der træffes meget hurtige beslutninger. Derimod, når det gælder samfundets indsats mod narkotikamisbruget, har beslutningsprocessen været usædvanlig langsom. Det var den 21. januar 1969, altså for næsten 2 år siden, at statsministeren udtalte her i tinget — Folketingstidende 1968-69, forhandlingerne, sp. 2908 —:

„Det er regeringens håb, at man ved en energisk indsats efter de retningslinjer, som er trukket op i det foreliggende materiale, kan hindre, at vi i Danmark får et narkotikamisbrug blandt unge af samme store dimensioner, som man kender det i en række andre lande.“

De retningslinjer, som statsministeren her henviser til, er indeholdt i den redegørelse om foranstaltninger mod ungdomsnarkomanien, som blev afgivet af indenrigsministeren, justitsministeren, socialministeren, undervisningsministeren og udenrigsministeren i januar 1969. De gik bl. a. ud på, at der skulle bruges op imod 50 mill. kr. til etableringsudgifter i forbindelse med forebyggende indsats og behandling af stofmis-

brugere. I redegørelsen var angivet, at pengene skulle stilles til rådighed over de følgende to finansår.

Men hvor langt er vi så kommet med de gode forslag fra 1969? Kun de mindre udgiftkrævende foranstaltninger er gennemført. Man har bl. a. ansat en konsulent under undervisningsministeriet, hr. Peter Schiøler, som har gjort en fortjenstfuld indsats. Jeg finder det meningsløst, at det skal tage så lang tid at få gennemført foranstaltningerne imod narkotikamisbrug. Først i dag, hvor stofmisbruget i forhold til for 2 år siden er mindst fordoblet, er man blevet klar til at acceptere nødvendigheden af en omgående indsats.

Vi har i de forløbne par år haft et par mellemspilssituationer. Der kunne sættes spørgsmålstegn ved, om man virkelig var indstillet på en forebyggende indsats og en hjælp til de unge, der er blevet ræmt af narkotikamisbruget. Jeg tænker på kontaktudvalgets forslag om en række akutte foranstaltninger mod ungdomsnarkomanien i juli 1969. Selv om der her var tale om absolut akutte foranstaltninger og samlede etableringsomkostninger på mindre end 8 mill. kr., valgte regeringen fremfor at søge bevilling i finansudvalget at henstille til de berørte ministerier, at de skaffede pengene ved at spare på budgetterne på anden måde. Denne indstilling forsinkede igangsættelsen af disse foranstaltninger temmelig lang tid, for der blev ikke meget sparet på de budgetter, som man henstillede til ministerierne at de skulle spare på.

En anden situation opstod noget senere, i oktober 1969, da finansminister Poul Møller i sin manglende forståelse for årsagerne til stofmisbrugssituationen kaldte narkomanerne for nogle skvadderhoveder, der selv havde sat sig uden for samfundet. Med en sådan udtalelse var ministeren med til at grave generationskløften dybere, og det er jo ikke netop det, vi har brug for, tværtimod.

Narkotikaproblemet er en udfordring til alle os i det etablerede samfund. Det, det

[Tastesen.]

drejer sig om, er at give samfundet et sådant trivselsindhold, at færrest muligt drages ind i den destruktive drømmeverden, som narkotikamisbrug nu engang er.

Af indenrigsminister H. C. Tofts fremsættelsestale fremgår det, at regeringen nu er indstillet på en hurtig og positiv indsats, og det kan jeg på socialdemokratiets vegne udtrykke min tilfredshed med. Sent er bedre, end at man intet gør, og vi er helt indstillet på også at bidrage med forslag til løsning af narkotikaproblematikken, idet vi erkender, at opgaven er både vanskelig og kompliceret.

Vi lægger her en helt afgørende vægt på den forebyggende indsats, den indsats, der skal gøres for at mindske efterspørgslen efter stof. Der er her brug for både en pædagogisk indsats med hensyn til oplysningsarbejdet i skole, undervisningsinstitutioner og ungdomsklubber og en socialpædagogisk indsats, der giver ungdommen alternative udfoldelses- og oplevelsesmuligheder, der er stærkere end stofkulturen.

Med hensyn til oplysningsarbejdet kan vi fuldt ud tilslutte os forslaget om, at der oprettes 15 konsulentstillinger, 1 i hvert amt; ærlig og reel oplysning om de forskellige stoffer og deres farlighedsgad er der brug for både over for elever og over for deres forældre. Jeg anser det for særdeles vigtigt, at de 15 konsulenter får en nogenlunde fælles holdning til stofproblemet; i modsat fald kan konsulentordningen komme til at skade mere, end den gavner. Oplysning på et fælles grundlag til både de unge og deres forældre kan være et middel til forståelse, der kan mindske generationskløften. Oplysningsarbejdet må derfor påbegyndes på et meget tidligt tidspunkt i skolen.

Jeg har bemærket, at indenrigsministeren gerne vil være med til en utraditionel forebyggende indsats, og jeg anser det for givet, at den samlede regering har denne opfattelse. I tanken om en utraditionel forebyggende indsats ligger erkendelsen af, at de traditionelle ungdomsklubber ikke mere slår til, 18 års grænsen er for skarp, og indholdet accepteres ikke af alle de unge. Vore kommuner har efter loven om børne- og ungdomsforsorg en klar forpligtelse til, at der forefindes tilstrækkelig mange socialpædagogiske fritidsforanstaltninger. Gennem

oprettelsen af ungdomshuse, der stilles til rådighed for unge også ud over 18 års alderen, kan der efter min mening dæmmes op for det stigende misbrug. Et socialpædagogisk ungdomscenter skal ikke være et center for narkomaner, men et alternativt tilbud over for stofbrugere og stofmisbrugere, et sted, hvor de unge selv bestemmer indholdet og aktiviteterne, men hvor samfundets krav er, at der ikke må forefindes stoffer.

I børne- og ungdomsforsorgslovens § 72 åbnes der mulighed for statslig støtte til institutioner, der har ganske særlige formål. Jeg vil gerne spørge socialministeren, om hun ikke finder, at tiden er inde til at gøre denne § 72 til en generel regel, man gerne ser brugt for at forebygge risikoen for stigende stofmisbrug. Eller med andre ord: vil man uden større vanskeligheder imødekomme henvendelser fra de kommuner, som er interesserede, og som selv er indstillet på at betale de $\frac{3}{7}$ af driftsudgifterne, således at staten betaler de $\frac{4}{7}$ af disse udgifter? Jeg ved, vi har klubber af denne art, og jeg tror, der bliver stigende behov derfor. Spørgsmålet er, om man er helt klar til at acceptere det stigende behov, der er for socialpædagogiske klubber af denne art.

Jeg synes, det er en god idé, at man vil fortsætte med de ø-lejre, der på kulturministeriets initiativ blev sat i gang sidste sommer; det forhold, at unge får overdraget en meningsfyldt opgave, har så helt afgjort en præventiv virkning over for brugen af de euforiserende stoffer.

Vi skal også ved denne debat beskæftige os med den mere restriktive indsats; spørgsmålet om, hvad vi kan gøre for at mindske udbuddet af stof. Vi har i socialdemokratiet samme opfattelse som regeringen, at der ikke er behov for at ændre sanktionssystemet over for narkotikakriminaliteten, at strafferammen på 6 års fængsel bør fastholdes på linje med det, man har i Norge og Sverige. Vi kan derfor acceptere, at revisionsbestemelsen i straffelovens § 191 ophæves; hvis situationen skulle gøre det nødvendigt, kan bestemmelsen jo altid tages op til revision på ny. De strengeste domme herhjemme for grov narkotikakriminalitet har været 4 års fængsel; meget tyder på, at vi anvender en mildere domspraksis end i Norge og Sverige. Når det drejer sig om den grovere form for erhvervsmæssig kriminali-

[Tastesen.]

tet, vil det være helt rimeligt, at dansk domspraksis er på linje med den norske og svenske.

Jeg kan også helt tilslutte mig, at rigsadvokatens cirkulære af 15. juli 1969 om ikke-anvendelse af strafferetlige sanktioner over for brugerne og køberne fastholdes. Men ingen skal af den grund tage fejl af, at brugen af hash er forbudt her i landet, og ingen kan tillade sig at blive fornærmet over, at politiet ønsker at tale med de pågældende; hvordan skulle politiet kunne finde frem til de professionelle narkoforhandlere, hvis ikke man havde muligheden for afhøring af dem, som bruger eller misbruger de euforiserende stoffer? Endelig skal det også siges til politiets ære, at de ved en hurtig indsats har været med til at redde mange helt unge fra at fortsætte i narkotikamiljøerne.

Regeringen foreslår, at der under rejseafdelingen ansættes nogle kriminalbetjente, der kan sættes ind i bekæmpelsen af narkotikakriminalitet forskellige steder i landet, hvor dette synes nødvendigt. Burde man nu ikke, således som socialdemokratiet foreslog det i 1969, have oprettet et rigsnarkotikapoliti, som straks kunne sættes ind til hjælp for det lokale politi, hvor man fandt dette nødvendigt? I mange politikredse har man været så underbemandet, at man af den grund har måttet afstå fra en effektiv indsats.

Jeg har i dagspressen læst, at der er en nordisk kontakt i gang i disse dage, og jeg vil gerne spørge justitsministeren, om han kan oplyse mere om denne nordiske kontakt. Vil den føre til, at man finder frem til en mere fælles holdning i disse spørgsmål, end det hidtil har været tilfældet?

Jeg vil herefter vende mig til det store og svære problem, der vedrører behandlingen af dem, som er blevet ofre for stofmisbruget. Her er der grund til straks at slå fast, at de fleste narkomaner kan behandles og afgiftes. Afgiftning kan finde sted på grundlag af en frivillig motivering, men kan selvfølgelig også finde sted under tvungne forhold. En behandling, der fastholder og stabiliserer afvænnelse for stofmisbrug, er dog for hovedpartens vedkommende kun mulig, hvis den frivillige motivering er til stede. Vi kan altså fastslå, at der går en vej tilbage til samfundet for narkomanerne, deres situa-

tion er ikke håbløs; men det kræver, at samfundets tilbud om hjælpeforanstaltninger er i orden.

Forslagene til de forskellige former for behandling, der findes i kontaktudvalgets redegørelse, kan vi fra socialdemokratiet side acceptere. Vi har med tilfredshed bemærket, at også regeringen har accepteret forslagene, og vi håber, at man hurtigt vil søge de nødvendige bevillinger, så de forskellige foranstaltninger kan gennemføres over den 2 års periode, som er foreslået.

Der er én ting, som vi må have klart oplyst, og jeg håber, at indenrigsministeren, som er regeringens første repræsentant i forbindelse med dette forslag, vil kunne svare helt klart: er man i regeringen indstillet på at øge de bevillingsrammer, som forslagene er udtryk for, eller skal forslagene gennemføres mod besparelse på de forskellige ministeriers andre budgetter, sådan som det var tilfældet i sommeren 1969?

I behandlingsarbejdet har Set. Hans hospital, der hører under Københavns kommune, sin ganske særlige opgave, og jeg finder forslagene om, at der oprettes en poliklinik, en specialafdeling og et efterbehandlingsambulatorium i det københavnske miljø, rigtige og fornuftige. Men kan vi nu være sikre på, at denne del af forslagene gennemføres?

Der ser ud til at være uenighed mellem staten og Københavns kommune om, hvem der har forpligtelsen til at etablere de nævnte institutioner. Jeg vil gerne høre indenrigsministerens kommentar til, at direktoratet for Københavns hospitalsvæsen mener, det er en statsopgave at klare behandlingen af de unge stofmisbrugere. Københavns kommune ser ellers ud til på et positivt grundlag at gå ind for behandlingen af stofmisbruget; man vil igangsætte et behandlingsarbejde, der sammen med de statslige initiativer forhåbentlig vil føre til et tilfredsstillende resultat. Det skulle nemlig gå sådan, at en strid mellem staten og Københavns kommune bliver årsag til, at vi snubler i arbejdet med bekæmpelsen af misbrugsproblemet i København, hvor det trods alt er værst.

Under Dansk Forsorgsselskab og børne- og ungdomsforsorgen skal der bygges i alt 10 ungdomspensioner, og det er naturligvis en begyndelse, men det er min overbevis-

[Tastesen.]

ning, at vi skal have mange flere ungdomspensioner, og at man ikke skal fylde ungdomspensionerne 100 pct. op med et adfærdsvanskeligt klientel, hvis dette på nogen måde kan undgås: Hvis kun nogle få af de unge, der bor på en ungdomsinstitution, har stofproblemer, er mulighederne for en hurtig stabilisering i højere grad til stede, idet samværet med de andre unge, som udgør flertallet, vil give mulighed for andre oplevelser end stofmisbruget. Alle vore kommuner, boligselskaber og andre, der har indflydelse herpå, må give bygningen af ungdomspensioner en meget høj prioritet.

Ud fra det synspunkt, at vi den 1. juni i år havde 55 unge under 18 år i fængsel forskellige steder i landet, må det være rigtigt, at vi som alternativ hertil går ind for, at der opbygges lukkede afsnit under børne- og ungdomsforsorgen. Der bør altså bygges et antal observationsafdelinger, men er det tilstrækkeligt med 2 afdelinger? Det er i denne forbindelse meget vigtigt, hvordan disse observationsafdelinger indrettes. De skal selvfølgelig være lukkede udadtil, men de må være åbne indadtil, så der skabes et så venligt miljø som muligt. Billeshave ved Middelfart er her et eksempel på, hvordan det kan gøres. Bråskovgårds lukkede afsnit er derimod en skamplet, vi ikke kan være bekendt. Jeg vil anbefale socialministeren, at hun aflægger besøg på Bråskovgård, hvis hun ikke allerede har været der. Hun vil ikke kunne tage derfra med god samvittighed. Der er indrettet 12 små lukkede rum på hver 4,5 m². Jeg har svært ved at tro, at man her kan opnå et behandlingsmæssigt godt resultat. De 4,5 m² er vel i øvrigt langt under det krav, der stilles som mindste rumstørrelse i landsbyggeloven. Jeg mener, at mindste rumstørrelse er 6 m².

Jeg så i Berlingske Aftenavis for i går, at man i Sverige har en begrænsning af, hvor meget euforiserende stof der må udstedes recept på; 5 piller er det højeste, der normalt udstedes recept på. Jeg har jo tidligere haft et spørgsmål til indenrigsministeren herom og spørger igen, om der er sket noget nyt i situationen, som kan begrunde, at vi ændrer vor holdning her. Det misbrug, der følger af, at mange læger udsteder recept på alt for store kvanta tabletter, så at børnene kan stjæle tabletter i deres forældres medi-

cinskab, er med til at forøge vores problem. Burde vi ikke som i Sverige indføre en kvantumstørrelse for, hvor meget euforiserende medicin der må udstedes recept på?

Lovforslagets § 1 går ud på, at revisionsbestemmelsen i loven om euforiserende stoffer ophæves. Vi kan i socialdemokratiet give tilslutning hertil. Hvis en ny udvikling i cannabisproblematikken skulle opstå, vil vi selvfølgelig kunne forlange loven taget op til revision på ny.

Det er naturligvis foruroligende, at vi får oplyst, at antallet af regelmæssige hashbrugere er firdoblet på 2 år. Man kan ikke indføre en ny rusgift i det danske kulturmønster, uden at dette vil føre til store menneskelige ulykker. Det, som gør hash farlig, er netop, at hash i forhold til de stærkere psykodeliske stoffer, de centralstimulerende stoffer og opiaterner, anses for mindre farlig. Derfor har en stor del af de unge givet sig til regelmæssigt at ryge hash, og det fører til konflikter i hjemmet og i skolen, hvor undervisningen ofte forsømmes; ofte indledes en social deroute, der kan føre over i brug af de stærkere narkotiske stoffer.

Med god grund ser store dele af dansk ungdom op til folk som Klaus Ribbjerg og Jesper Jensen, men de pågældende gjorde både frihedssynspunktet og dansk ungdom stor fortred ved at fremhæve hashrygning som et ideal, da de i sommer var på protestbesøg hos kulturministeren. Der findes helt klart folk i dette land, som kan slappe af med hashrygning hver lørdag aften uden at mene, at de bliver skadet derved, men børn i skolealderen, der ikke kan administrere deres hasforbrug, bringes i en psykisk afhængighedssituation, der afgjort kan have stor skadevirkning. Gennem oplysningsarbejdet og de præventive foranstaltninger er det mit håb, at hashforbruget mindskes, så vi ikke tvinges ud i en situation, hvor summen af skadevirkningerne bliver øget.

Den afslappede linje, som anvendes over for brugerne, bør fortsættes, men jeg vil stærkt henstille til den såkaldte kulturelite: lad være med at begå nye dumheder som f. eks. offentlig hashrygning. Man vil derved gøre tilværelsen mere besværlig for de unge, som har stofproblemer, og det har vel ikke været meningen.

Jeg må derfor konkludere, at intet i den øjeblikkelige situation gør det aktuelt at

[Tastesen.]

gøre hash til et legalt rusmiddel. Vi må sammen med andre europæiske lande finde frem til en fælles holdning til problemet; det må være udelukket, at Danmark isoleret og alene går ind for frigivelsen af hash. Virkningen af Danmark som et land, hvor hashen var fri, ville være, at unge i tusindvis, der var droppet ud af samfundet i London, Amsterdam, Stockholm, Hamborg og andetsteds, søgte til København og andre danske storbyer. Danmark ville derved komme til at virke som en magnet, der skabte sig selv et øget antal sociale og kriminelle problemer.

Mange unge, der er havnet i stofmisbrug, giver meningsløsheden i tilværelsen skylden herfor. Hvis det er muligt i behandlingsarbejdet at finde frem til aktiviteter, der på den ene side af de unge anses for at være kreative og på den anden side af samfundet anses for at være produktive, kunne man måske nedbryde noget af den kløft, der er imellem de unge og den ældre generation, og vi ville være glade for at modtage positive forslag i så henseende.

I al vor stræben efter at leve i et menneskeverdigt samfund har vi en klar forpligtelse til at skabe meningsfyldte miljøer, der gør livet så rigt på oplevelse som muligt og gør, at man ikke søger at flygte ind i de euforiserende stoffers drømmeverden.

Ellen Strange Petersen: Lovforslaget drejer sig udelukkende om ophævelse af revisionsbestemmelserne vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191, begge love vedtaget den 18. juni sidste år.

Der var ved disse loves vedtagelse enighed om, at selv om den ene hører under indenrigsministeriet og den anden under justitsministeriet, er der en så nøje sammenhæng mellem dem, at de bør behandles samlet, og udviklingen har vist, at det stadig må gælde.

Narkotikaproblemet er så samfundsmæssigt, at det efterhånden foruden de to nævnte ministerier også berører socialministeriet, undervisningsministeriet, udenrigsministeriet, kulturministeriet og finansministeriet. Det er nødvendigt, at vi diskuterer narkotikaproblemerne ikke som et isoleret medicinsk eller juridisk fænomen,

men som et samfundsproblem, der angår hele befolkningen, måske det aller alvorligste samfundsproblem i disse år.

Narkomanien, specielt ungdomsnarkomanien, der angriber stadig yngre årgange, efterhånden rene børn, er kommet til os udefra; det er en verdensepidemi, der i særlig grad har ramt den civiliserede og forholdsvis velstillede vestlige verden. Der er dem, der siger, at det er samfundets skyld, at de unge bliver narkomaner, at de vender det materialistiske, teknologiske samfund ryggen. Det er en politisk udnyttelse af en tragisk situation; jeg gad vide, hvad 11—12-årige, der af samvittighedsløse personer bliver forført til narkomani, ved om materialisme og teknologi.

Vi skal her i landet prøve at forene alle gode kræfter og være parat til at yde betydelige ofre for at bekæmpe den sygdom, som ungdomsnarkomanien er, helbrede og forebygge, men vi må gøre os klart, at det må ske i samklang med de lande, vi i øvrigt samarbejder med, og som kæmper med det samme problem.

Jeg vil gerne takke indenrigsministeren for den udførlige redegørelse, han gav ved lovforslagets fremsættelse den 1. december i år, og for det tilsagn, som talen indebar om øget indsats på mange områder i bekæmpelsen af misbrug af euforiserende stoffer. Hverken af ministerens tale eller af de udførlige bemærkninger, der ledsager lovforslaget, fremgår det konkret, hvilke bevillinger der bliver tale om, men man anslår vel næppe helt galt, når man beregner de nye etableringsudgifter til ca. 50 mill. kr. over ét par år og de årlige driftsudgifter hertil for staten til ca. 20 mill. kr.

På den konservative folketingsgruppes vegne kan jeg sige, at vi bortset fra en enkelt, der har taget forbehold, er rede til at være med til at bекoste disse bestræbelser, vel vidende, at man i behandlingen af de unge, der er ramt af narkomanien og dens følgevirkninger, kommer til at opleve mange skuffelser. Men vi må samtidig kræve, at der bliver gjort, hvad der er menneskelig muligt for at bremse for ny tilgang af unge til narkomaniens trøstesløse tilværelse. Hvis vi ikke kan standse tilgangen af nye misbrugere, vil udgifterne til forsøg på resocialisering blive uoverskueligt store.

Da folketinget forberedte lovene af 18.

[Ellen Strange Petersen.]

juni i fjor, var der endnu nogen, der var i tvivl om, hvorvidt hash burde frigives; det var bl. a. derfor, at revisionsbestemmelserne blev indsat i lovene. Enhver tvivl med hensyn til hashens farlighed specielt for unge må nu være bortvejret, og jeg vil gerne have lov til at sige, at jeg var meget glad for at høre hr. Tastesens udtalelser herom.

Jeg vil gerne henviser til de to artikler, som er optrykt som bilag til lovforslaget, skrevet henholdsvis af professor, dr. med. Villars Lunn og professor, dr. med. Jens Schou. Der er heri to forhold, som jeg særlig vil fremhæve. Det ene er, at det både fra psykiatrisk og fra pædagogisk side er erkendt, at regelmæssig brug af cannabis, hash, kan medføre kendelig nedsættelse af de unges indlærings- og koncentrationsevne og visse betænkelige personlighedsændringer i retning af apati og indadvendthed samt svigtende evne og vilje til at yde præstationer og realisere planer. Som undervisningsministeriets konsulent, magister Peter Schiøler, så slående har sagt: vejen fra gymnasiet til Koføeds skole er somme tider uhyggelig kort.

Det er videnskabeligt bevist, at indtagelse af hash betyder en tilsvarende fare for trafikikkerheden som indtagelse af alkohol; det fremgår af professor Schous artikel, og det fremgår i øvrigt også af de undersøgelser, som dr. Rafaelsen på rigshospitalet har foretaget, men medens indtagelse af alkohol kan påvises senere ved kliniske undersøgelser og således retsforfølges, har man endnu ikke mulighed for at påvise hashindtagelse.

Af alle undersøgelser, der er foretaget her i landet vedrørende narkomaner, er den mest rystende dog den, dr. Jørgen Voigt har beskrevet i Ugeskrift for Læger den 15. oktober i år vedrørende narkomandødsfald registreret på retsmedicinsk institut fra den 1. januar 1968 til den 1. maj i år. Denne undersøgelse viser en uhyggelig stigning i dødsfald, der direkte skyldes narkotikamisbrug blandt unge mænd, den yngste 15 år. I en henvendelse til folketinget har dr. Voigt gjort opmærksom på, at efter den 1. maj i år har man på retsmedicinsk institut i København fået kendskab til i hvert fald 7 tilfælde af egentlige narkotikadødsfald plus 4 andre dødsfald blandt narkomaner samt 2 drab begået af narkomaner.

Der kan efter disse redegørelser ikke være skygge af tvivl om, at det er på høje tid, at samfundet sætter ind med fuld styrke i bekæmpelsen af ungdomsnarkomanien, herunder også hashforbruget. Vi må se tingene i sammenhæng, både den indbyrdes sammenhæng i problemerne her i landet og vor problemer i sammenhæng med andre landes.

Det skal her lige understreges, som også hr. Tastesen gjorde det, at hash er forbudt stof i alle vestlige lande, og at det kan have helt uoverskuelige følger, hvis vi ikke har samme restriktive politik på dette område som de lande, vi har nær forbindelse med.

Problemerne for regering og folketing er som sagt mangesidede, og trods en omfattende debat i dag når vi vel ikke at komme ind på alle de spørgsmål, det berører, så jeg vil især koncentrere mig om de områder, hvor jeg mener der er divergerende opfattelser.

Først behandlingsområdet: jeg tror, vi alle er enige om, at der skal en intensiveret behandling til for at hjælpe de unge, der allerede er ramt af stofmisbrug. De skal hjælpes, som samfundet hjælper alle andre, der uforskyldt eller selvforskyldt er kommet i ulykke. I de senere år er der gjort mange forsøg, adskillige på utraditionel vis, for at hjælpe unge stofmisbrugere. Resultaterne hidtil har trods store anstrengelser og megen idealisme hos hjælperne ikke været strålende, men bestræbelserne må fortsættes og udbygges. Det store spørgsmål, der melder sig her, er, om det ikke er nødvendigt at udvide bemyndigelserne til tvangsmæssig behandling, ikke for at straffe, men simpelt hen for at redde menneskeliv.

Af Nordisk Råds betænkning om narkotikaforskning af september i år fremgår det, at der i Norge foreligger et lovforslag, som skal muliggøre tvangsindlæggelse af selvdestruktive narkomaner, selv om der ikke foreligger en alvorlig sindslidelse i sædvanlig forstand, og at lovforslaget er enslydende med et svensk lovforslag, som er fremsat. Jeg beder indenrigsministeren og folketingets narkotikaudvalg overveje, om vi også bør have en sådan paragraf. Et andet spørgsmål, hvor vi næppe heller på forhånd er enige, er spørgsmålet om behandlingen af den smitsomme leverbetændelse. I bemærkningerne til det lovforslag, vi behandler i dag, siges det, at sundhedsstyrelsen har

[Ellen Strange Petersen.]

udtalt, at det forhold, at sygdommen er smitsom inden for narkomankredse, ud fra epidemiologiske overvejelser ikke kan berettige til tvangsforanstaltninger. Jeg synes, det lyder lovlig kynisk, som om man ville sige: lad bare narkomanerne smitte hinanden; i øvrigt har man jo set i den sidste tid, at sygdommen også smitter andre.

Men samtidig med behandling af de ramte er det nødvendigt med øgede anstrengelser for at bremse ungdomsnarkomaniens vækst, og her kommer jeg i første omgang over i justitsministerens regie. Jeg tror, der er almindelig tilfredshed med den skærpelse af straffelovens § 191, der blev vedtaget i fjor, med udvidelse af strafferammen op til 6 år for de groveste forbrydelser på narkotikaområdet. I min gruppe er der intet ønske om yderligere forhøjelse af strafferammen. Den giver mulighed for endnu strengere straffe, end der hidtil er idømt her i landet.

Bekæmpelse af narkotikamisbruget må, det er vi alle enige om, sætte ind over for indsmugling, distribution og handel. En indskriden over for forbrug af forbudte stoffer fra politiets og anklagemyndighedens side må alene vurderes ud fra politiets og anklagemyndighedens skøn over muligheder, det indebærer for at gribe ind over for distributionen. Men det rejser det spørgsmål, om vi ikke har været for tilbageholdende med hensyn til indgreb over for forbruget, idet forbrugere jo normalt ikke retsforfølges, men slipper med en advarsel fra politiet. Jeg er klar over, at dette er i overensstemmelse med det cirkulære, der var folketingsudvalgets betingelse for enighed om den skærpede strafferamme. Men vi bør, mener jeg, i lyset af de erfaringer, vi siden har høstet, overveje, om vi ikke dels har skabt en tilstand, hvor mange måske føler hashforbrug som noget nærmest legalt, dels har berøvet os midler til en mere effektiv indsats over for distributionen.

Når jeg siger distribution og ikke salg, er det, fordi jeg gerne vil gøre opmærksom på, at en vederlagsfri overdragelse meget vel kan være et indledende skridt til at skaffe sig en god kunde, og det kan være ganske særlig farligt, når det er børn og helt unge, der på denne måde bliver lokket med til noget, de ikke kan overskue. Jeg mener der-

for, at vederlagsfri overdragelse af hash og enhver anden form for narkotika bør straf- forfølges såvel som egentligt salg.

Jeg glæder mig over, at justitsministeren har lovet at indrette et særligt rejsehold til at bistå narkotikapolitiet ud over landet, og jeg håber i øvrigt på, at efterforskningen af narkotikasmuglere og -handlere aldrig må strande på grund af mandskabsmangel. Jeg anser disse forbrydere for lige så farlige for samfundet som rovmordere.

Vi må i narkotikabekæmpelsen stadig udbygge samarbejdet med andre lande. Som det fremgik af den nordiske betænkning, som jeg omtalte før, er der nøje kontakt mellem de nordiske lande, men også på internationalt plan er et samarbejde påkrævet. På Den interparlamentariske Unions møde i Haag i oktober i år blev det på nordisk foranledning vedtaget at søge narkotikaproblemerne drøftet på unionens møde i foråret 1971, og jeg tror, det er meget væsentligt, at vi har et godt samarbejde med andre lande om disse problemer.

Som nævnt vedrører narkotikaområdet mange ministerier, og jeg vil gerne ikke mindst til socialministeren sige, at det er overordentlig betydningsfuldt, at der bliver et nøje samarbejde mellem de mange forskellige institutioner, der har og i fremtiden får med behandlingen af unge stofmisbrugere at gøre. Det er absolut påkrævet, at bestræbelserne for behandling og resocialisering koordineres, og der må være en instans, som kontrollerer midlernes anvendelse og vurderer resultaterne, så man også kan opgive forsøg, de være sig nok så velmente og idealistiske, hvis resultaterne er for små i forhold til andre behandlingsmuligheder. Der må også samarbejdes på en sådan måde med politiet, at al illegal distribuering af stoffer båndlyses fra institutioner, hvor behandling og resocialisering skal finde sted.

Af et interview i Berlingske Tidende for 13. december i år med lederen af Københavns uropatrulje, politiassistent Erik Mathiesen, fremgår det, at adskillige institutioner åbenbart savner forståelse for dens side af samfundets indsats.

Vi er alle enige om, at fængsling af ganske unge, og det gælder også unge kriminelle narkomaner, så vidt muligt bør undgås, men så må de forhold, hvorunder de krimi-

[Ellen Strange Petersen.]

nelle anbringes, være således sikret, at samfundet udenom ikke føler sig truet på liv og ejendom.

Til slut det forebyggende, oplysende arbejde, som i det lange løb er det vigtigste af det alt sammen. Undervisningsministeriets konsulent har udført et kæmpearbejde for at oplyse og advare ud over landet, og det er glædeligt, at man nu vil søge at skaffe ham kvalificeret medhjælp i alle amter. Det er nødvendigt med et udbygget samarbejde mellem skole og forældre, og det er sikkert specielt vigtigt for alle kostskoleformerne. Jeg er af min gruppe blevet opfordret til at efterlyse mere filmmateriale til det oplysende arbejde, der er brug for. Nogle er bange for alt for meget med løftede pegefingre, og det skal erkendes, at moralprædikener kan have modsat virkning af den tilsligtede; derfor håber jeg også, at oplysningen må være saglig og sober.

Af de nyeste oplysninger fra USA fremgår det, at man bl. a. ved hjælp af fjernsynet er nået til væsentligt bedre resultater i år end tidligere. I sin fremsættelsestale oplyste indenrigsminister H. C. Toft, at det danske fjernsyn har lovet nogle oplysende udsendelser i efteråret 1971. Jeg undrer mig såre over, at det skal tage så lang tid.

Da Rifbjergklanen røg hash i kulturministeriet, var fjernsynet på pletten og kunne vise det samme dag, og da Rifbjergs såkaldte turistfilm var blevet kritiseret af pressen, kunne den vises i fjernsynet en uges tid senere. I øvrigt havde denne film en scene, hvor en ung mand sagde, at Danmark var et dejligt land, for dér kunne man ryge hash; det virkede næsten som en indlagt reklame. Fjernsynet burde i denne forbindelse have oplyst, at det er ulovligt at ryge hash, men det får vi måske at vide i efteråret 1971.

Fjernsynet har også bragt udsendelser, der måtte virke advarende, men det er beklageligt, at det er til hvilken side hver anden gang, en holdning, der har kastet et tvetydigt skær over samfundets stilling til narkotikaproblemerne.

Jeg håber, at der i hele befolkningen og også fra massemediernes side fremtidig vil være sammenhold i bekæmpelsen af narkotikamisbruget. Der kan være uenighed om midlerne, men målet er ganske klart.

På min gruppes vegne skal jeg anbefale det foreliggende lovforslag vel vidende, at vi kommer til at stå over for betydelige bevilgninger, og jeg opfordrer folkettingen til at samarbejde om denne vigtige sag.

Ib Thyregod: For knap 2 år siden havde folkettingen den første samlede narkotikadebat på grundlag af en betænkning fra det sagkyndige udvalg, der var nedsat med stadslæge Knipschildt som formand og senere blev afløst af det nuværende regeringsudvalg. Der var af dette udvalg foretaget en række undersøgelser vedrørende narkotika-problemet, og det var på denne baggrund og på baggrund af redegørelser fra de forskellige ministre og lovforslag fra justitsministeren, at denne debat blev ført.

Jeg kan nævne, at der på det pågældende tidspunkt var foretaget undersøgelse gennem arbejdsudvalget, og at der endvidere var foretaget en undersøgelse gennem socialforskningsinstituttet, der havde undersøgt et repræsentativt udvalg blandt 350.000 unge under uddannelse, hvoraf det fremgik, at 20 pct. af de unge havde fået tilbudt narkotika, at 12 pct. havde prøvet det, og at 1 pct. brugte stofferne regelmæssigt.

Disse tal, som vi dengang anvendte som grundlag for vores debat, er siden steget; jeg henviser her til, hvad indenrigsministeren har sagt i fremsættelsen, og hvad der findes i de udvalgsbetænkninger, som danner grundlag for debatten, hvorefter der i antallet af unge, der bruger cannabis regelmæssigt, synes at være sket en stigning fra 1 pct. til 4 pct.; den del af de unge, der har prøvet andre stoffer end cannabis, er steget fra 2 til 4 pct., medens der fortsat ikke blandt de pågældende skoleelever findes nogen, der bruger andre stoffer regelmæssigt. Det, der er tale om her, er altså, at der er sket en udvikling af narkotikamisbruget i løbet af de nu 2 år, der er gået siden vores sidste narkotikadebat.

Nu bebrejdede hr. Tastesen jo i virkeligheden regeringen passivitet på dette område. Det har vi været udsat for før, bl. a. på boligområdet, hvor vi har været udsat for kritik af, at det gik for langsomt med saneringen, skønt det var den nuværende regering, der gennemførte den saneringslov, som nu har sat gang i saneringen. Også her er det jo sådan, at det er den nuværende rege-

[Ib Thyregod.]

ring, der har gennemført og gennemfører de foranstaltninger, der er tale om, imod narkotikamisbruget, og det bør dog fremhæves.

Det bør også fremhæves, at jeg på venstres vegne så tidligt som i 1966 over for den daværende justitsminister, hr. K. Axel Nielsen, rejste spørgsmålet om narkotikamisbruget, særlig i forbindelse med unge, der rejste til udlandet, at der intet blev foretaget ud over en undersøgelse gennem anklagemyndigheden og fængselsvæsenet, og at man i juni 1967 nedsatte en arbejdsgruppe med det formål at indsamle oplysninger. Altså, i den tidligere regerings periode er der intet sket med henblik på det truende problem, som forelå, og som enhver kunne se måtte komme til at foreligge, når man så på udviklingen i andre lande; først i denne regerings periode er der kommet gang i bestræbelserne.

Det, der nu er tale om, er jo, at narkotikaproblemet er blevet et samfundsproblem af voksende betydning, og det er så meget mere ulykkeligt, som det i modsætning til tidligere i særlig grad drejer sig om unge, der er i udsat stilling på grund af brudte hjem, dårlige boligforhold eller andre årsager, således at de rammes på et meget tidligt tidspunkt.

Ser man tilbage på udviklingen før 1966, vil man se, at den kreds af narkomaner, der fandtes dengang, var en fast kreds på ca. 1.500 personer, som ofte var ældre og gav problemer af en helt anden karakter end det ungdomsproblem, som nu foreligger for os. Det er altså et specielt ungdomsproblem; der nu er tale om, og der er tale om unge, som bliver det, man kalder sociale tabere, og som søger ind i miljøer, der begunstiger og accepterer narkotikamisbruget. Dermed er den onde cirkel i gang, og problemet er så, om man har mulighed for at trænge ind til disse unge og få dem tilbage til det normale samfund igen. Det er det, der er problemet; og hvilke veje kan man så gå for at løse narkotikaproblemet for de unge?

Det vigtigste må vel være, at man gen-

nemfører oplysning på så tidligt et tidspunkt over for børn og unge, som det er muligt. Det, som foreligger i forslagene i forbindelse med undervisningsministeriets plan: oprettelse af konsulentstillinger, samarbejde med skoler, samarbejde med de unge og samarbejde med forældre, er efter min opfattelse den vigtigste del af den plan, som foreligger med hensyn til narkotikabekæmpelse. Man bør skride ind på et så tidligt tidspunkt som muligt, man bør gå ind på det forberedende stade med oplysning og atter oplysning, således at man forhindrer, at flere unge kommer ud i narkotikamisbrug.

Men dette er jo kun én side af sagen; der er også de unge, som allerede er kommet ud i narkotikamisbrug, og dér er det klart at man må gennemføre de andre foranstaltninger, som allerede har været omtalt.

Jeg vil her gerne pege på kulturministeriets plan, som jeg synes er særlig betydningsfuld, planen om øerne, som allerede delvis er sat i gang, skibet Fulton og en række af disse andre utraditionelle metoder, som man anvender for at få unge ud af narkotikamisbruget. Jeg tror, at der netop ved at sætte de unge sammen med andre unge på en utraditionel måde er mulighed for at opnå resultater, og jeg mener, at der netop gennem disse eksperimenter, kan man jo godt kalde det, er opnået sådanne resultater, at der er grund til at lade dem fortsætte og udbygge dem yderligere.

Der er med disse ø-lejre, som jo stod i forbindelse med naturfredningsåret, opnået gode resultater, og der er yderligere dette, at der i disse ø-lejre har været en pædagogisk ledelse, som netop har forsøgt at forhindre narkotikamisbrug i modsætning til, hvad der f. eks. var tilfældet med den såkaldte Frøstruplejr, der har fået alt for megen goodwill i pressen og i radio og tv.

Det var kulturministeriets plan. Jeg har også nævnt undervisningsministeriets. Socialministeriets plan har jo også været omtalt, og det samme gælder indenrigsministeriets plan i forbindelse med narkotikabekæmpel-

[Ib Thyregod.]

sen, som jo indtræder på et senere tidspunkt.

Jeg tror imidlertid, at det vigtigste, man kan gøre på dette område, er at skabe en mentalitetsændring. Der var for et par dage siden i fjernsynet en udsendelse, der hed Narkodage, en teaterforestilling fra Fiolteatret, og en af deltagerne i denne debat omtalte, at magten sidder i folketinget.

Nu er det jo sådan, at vi i folketinget har mulighed for at gennemføre forskellige økonomiske bevillinger, og det kan vi gøre på de områder, der her er tale om, også til en øget politiindsats mod narkotikahandel osv. Men det afgørende er i virkeligheden den mentalitetsændring, som skal til for at bekæmpe narkotikamisbruget, for at medvirke til, at dette stofbrug, der faktisk har været mode blandt en del af de unge, efterhånden forsvinder, og det er her, der bør sættes ind. Her er det klart, at det også er vigtigt, hvorledes vore opinionsledere og ungdommens opinionsledere optræder i disse spørgsmål.

Ved den sidste debat her for 2 år siden var der en stærk pression for legalisering af hash, som gjorde sig gældende i folketinget; det samme gjorde sig gældende dagen før i en debat i fjernsynet, hvori folketingsordførerne nægtede at deltage. Det gjorde sig gældende her i folketinget på den indirekte måde, at et af medlemmerne af det høje ting umiddelbart i forbindelse med debatten pludselig tilstod, at han havde røget hash, men senere dog tilføjede, at det var i udlandet. Jeg skal undlade at karakterisere denne fremgangsmåde. Jeg vil blot nævne, hvorledes situationen altså var dengang: der var denne stærke pression for at gennemføre en legalisering af hash.

Heldigvis stod folketinget imod dette og lod spørgsmålet hvile med henblik på at se på det, således at loven kunne tages op til revision igen. Nu foreligger de sagkyndige redegørelser fra professor Schou og professor Villars Lunn, som ganske klart siger, at vi simpelt hen af hensyn til vore unge og vore børn ikke kan gennemføre en legalisering af hash. Det kunne man vel i og for sig allerede på daværende tidspunkt sige sig selv allerede ud fra det synspunkt, at vi er bundet dertil ved en international konvention, og at vi naturligvis ikke kan ligge som en ø midt

iblandt de andre lande, en ø, som kunne blive et særligt område for narkotikahandel, hvis vi ene af alle lande gennemførte en legalisering af hash.

Det er altså klart både ud fra vore internationale forpligtelser og ud fra det, som nu klart foreligger for folketinget gennem de sagkyndige redegørelser, at dette må afvises. Derfor må det også være således, at man på dette område må ophæve revisionsbestemmelsen: Hvis den lægevidenskabelige udvikling på længere sigt fører til, at man internationalt set mener at kunne gå ind for en legalisering af hash, må vi vende tilbage til spørgsmålet, men som stillingen er i dag, kan vi ikke tage andet standpunkt, end at vi ikke kan gå ind for denne legalisering af hash, som agitationen gik for ved den sidste folketingsdebat, vi havde om dette spørgsmål.

Det er nævnt både af hr. Tastesen og af fru Ellen Strange Petersen, at der var denne udsendelse i tv-avisen i forbindelse med forfatterne Klaus Ribbjergs og Jesper Jensens besøg hos kulturministeren. Jeg forstod på hr. Tastesen, at han mente, man i særlig grad skulle se op til disse forfattere, dog ikke i forbindelse med denne sag. Jeg mener ikke, man behøver at tage standpunkt til, om man bør se op eller ikke bør se op til de herrer forfattere Ribbjerg og Jesper Jensen, men jeg mener i hvert fald, at man om den episode, der her fandt sted, kan sige, at den var skadelig ud fra det synspunkt, jeg her har fremhævet, nemlig at der er tale om personer, som i høj grad kan komme til at virke som opinionsledere for unge, og som indtog et standpunkt, der var ganske forkert.

Nu var det sådan, at denne provokation kun kunne gennemføres ved bistand af tv-avisen, uden den var den nok næppe blevet gennemført, og jeg beklager for så vidt, at Danmarks radio gennem tv-avisen deltog i dette. For der skete jo simpelt hen dette, at man uden at underrette sin egen minister deltog i en happening imod kulturminister K. Helveg Petersen. Nu er tv-avisen jo kun 10 år gammel, og man må håbe, at der efterhånden kommer lidt større modenhed i det arbejde, der udføres, en modenhed, som jeg i hvert fald synes denne episode ikke viste.

Der har også af andre ordførere været nævnt spørgsmålet om, hvorvidt cirkulæret

[Ib Thyregod.]

er rimeligt set i forhold til den tilstand, som nu foreligger. Det er rigsadvokatens cirkulære, der medfører, at der normalt ikke skal skrives ind over for brugere af narkotiske stoffer. Jeg er af den opfattelse, at denne praksis skal opretholdes, og jeg mener, det er rigtigt, at man opretholder den, fordi det simpelt hen er vigtigt, at man kommer i forbindelse med de unge, at man har mulighed for afhøring af dem, uden at man skal true dem med straf, for på den måde at få fat på bagmændene, på narkotikahandelen. Derfor bør denne praksis opretholdes.

Dette bør imidlertid ikke medføre, at man betegner forbrug af hash eller andre narkotiske stoffer som en lovlig ting; det er ulovligt efter loven. Det er blot således, at man i førstegangstilfælde ikke skrider ind, og at man i det hele taget over for unge netop forsøger på at få sat de sociale foranstaltninger i gang i stedet for at gennemføre en strafretssag. Det er en praksis, som vi har fulgt herhjemme, og som efter min opfattelse skal opretholdes; men som også medfører, at politiet må foretage afhøringer, må søge efter narkotikahandel og, når de får oplysninger om, hvad der foregår af narkotikahandel, må gribe ind. Politiet har måske ikke altid været lige aktivt i denne retning; men det må være en af de veje, man skal gå for at få løst vores narkotikaproblem.

Jeg har omtalt, at de unge skulle hjælpe de unge. Det er en praksis, som følges i andre lande, og også inden for ungdomsorganisationerne er man opmærksom på dette problem. Venstres Ungdom har bl. a. været inde på tanken om, at man skulle forsøge på fra denne ungdomsorganisations side at forsøge at gøre en indsats blandt unge narkomaner, og Dansk Ungdoms Fællesråd er, så vidt jeg har forstået, inde på samme synspunkter. Jeg mener også, at der må være mulighed for at give støtte til et sådant arbejde, der udføres af ungdomsorganisationer under en eller anden form. Jeg tror netop, det er blandt de unge, at der er de bedste muligheder for at hjælpe de unge.

I øvrigt er det jo det opsøgende arbejde netop for dem, som er ramt af narkotikamisbrug, der skal udføres. Jeg kan nævne det arbejde, som udføres af Kofoeds Skole i så henseende, som et af de eksempler, der i høj grad viser, at der er mulighed for

at gennemføre en indsats over for de unge, som allerede er inde i narkotikamisbrug.

Men er det tilstrækkeligt, det, der nu er tale om? Er det tilstrækkeligt, at man gennemfører oplysning over for børn og unge? Er det tilstrækkeligt, at man gennemfører foranstaltninger over for dem, som er ramt af narkotikamisbruget? Nej, som jeg allerede har omtalt det, mener jeg, at man må forsøge at gennemføre en mentalitetsændring; men det er jo ikke noget, folketingsret kan gennemføre; det er noget, som ligger hos opinionslederne, hos massekommunikationsmidlerne, i pressen o. lign.

Herom vil jeg sige, at den voldsomme diskussion og den voldsomme tale om et generationsopgør og en generationskløft ikke er gavnlige med henblik på en løsning af narkotikaproblemet. Jeg mener, det må være opgaven både for radio og fjernsyn i deres udsendelser og også for pressen ikke ensidigt at gå ind hverken på det, man kalder det etablerede samfunds side, eller på ungdomsoprørets side, men forsøge på at bygge bro over en sådan generationskløft i det omfang, den findes. For det er selvfølgelig begrænset, i hvilket omfang man overhovedet med rimelighed kan tale om en sådan generationskløft. Men i det omfang den findes, bør man i stedet for at skille parterne forsøge at udligne forskellene ved at prøve at få parterne til at tale sammen om de problemer, som foreligger her.

Her er det jo problemet om forældrene og børnene, forældrene og de unge, som kommer ind i billedet. Der er for mig ingen tvivl om, at forældrene har et betydeligt ansvar, som ikke alle forældre har været sig fuldt ud bevidst. Forældrene har et ansvar med henblik på at skabe et tillidsforhold over for børnene og være sammen med børnene på en sådan måde, at de kan acceptere og forstå hinanden. Dette medfører naturligvis, at de gamle autoritære opdragelsesformer og samlivsformer, som har overlevet sig selv, ikke længere bør eksistere, men at man på den anden side heller ikke bør have i de modsatte attituder.

Man bør forsøge at skabe forældre og børn imellem det tillidsforhold, som er nødvendigt, for at de unge kan modstå den situation, der kan komme til at foreligge, og som kan komme til at foreligge for flere og flere børn i vore skoler, når de får tilbudt hash og

[Ib Thyregod.]

måske senere de hårde stoffer. Det er forældrene, der har et ansvar her, og forældrene har også pligt til at søge oplysninger, ikke skrækoplysninger, men korrekte oplysninger, om narkotikaproblemet, således at de kan diskutere det med de unge, og de unge har omvendt også en forpligtelse og et ansvar i så henseende til selv at skaffe sig sådanne oplysninger.

Man taler så meget om, at det er samfundets skyld, at der er opstået dette problem. Nu er samfundet vel ikke blevet værre i løbet af de år, der er gået siden 1966-67, end det var før den tid, hvor vi ikke havde tilsvarende narkotikaproblemer. Det er derfor næppe rimeligt at sige, at det specielt er samfundet, der er skyld i narkotikaproblemet opståen. Men på den anden side må man erindre sig, at når man ser på de unge, som er i særlig udsatte positioner, så er det netop i mange tilfælde personer, der har været ude i problemer med bolig, sociale problemer o. lign., og alt dette bør selvfølgelig også gå ind i drøftelserne, når man skal se på narkotikaproblemet i dag.

Jeg tror, det er vigtigt at gennemføre de foranstaltninger, man her lægger op til fra regeringens side, og som man jo også fra oppositionens side er gået ind på, men jeg tror, det er nok så vigtigt at skabe forståelse generationerne imellem og et tillidsforhold, således at det samfundsproblem, vi her oplever, ikke yderligere skal forstærkes, som vi har set det i andre lande. Det er et vigtigt problem for den kommende generation, og det er et vigtigt problem for den nuværende ældre generation. Begge parter må forsøge at leve op til et tillidsforhold og en gensidig forståelse af disse spørgsmål.

Else-Merete Ross: I det radikale venstre er vi indforstået med de to love, vi vedtog i 1969, og har i hvert fald for tiden ikke ønske om ændringer. Vi kan derfor stemme for, at revisionsbestemmelserne udgår.

Vi var bange for, at en højere strafferamme i § 191 skulle få afsmittende virkning på domme, der blev afsagt efter lov om euforiserende stoffer. Så vidt jeg kan se af bemærkningerne til lovforslaget, har rigsadvokatens cirkulære bevirket, at det ikke har været tilfældet. Jeg er stadig indforstået med hovedlinjen i cirkulæret, men ville ønske, at

politiet skred ind over for åbenlys brug af hash og euforiserende midler for derved tydeligere, end det nu er tilfældet, at gøre det klart for befolkningen, at brugen af disse stoffer er forbudt ifølge loven.

I 1969 henstillede vi, at der blev vist den yderste tilbageholdenhed med anvendelse af varetægtsfængsling over for lovovertrædere under 18 år, og at de, hvis isolation var nødvendig, medens en straffesag verserer, blev anbragt i en institution under børne- og ungdomsforsorgen. En sådan observationsafdeling er nu oprettet i tilknytning til Billeshave Ungdomshjem, og kontaktudvalget foreslår to yderligere observationsafdelinger etableret.

Ved debatten i 1969 var alle enige om at sondre mellem cannabis og de hårdere stoffer. Jeg var selv i tvivl om, hvorvidt en mild form for hash burde frigives. Professor Villars Lunn's bilag til lovforslaget har virket meget overbevisende på mig. Det synes givet, at hash har indflydelse på muskelkoordinationen, på reaktionsevnen, på tids- og afstandsbedømmelsen og på selvkontrollen. Desuden har cannabisstofferne indvirkning på de helt unges personlighed og adfærdsmønster, især på de 11-16-åriges, blandt hvem stofbruget er ved at vinde stigende udbredelse. Regelmæssig brug af cannabis kan medføre nedsættelse af de unges indlærings- og koncentrationsevne. Desuden har jeg lige læst, at man i USA mener at have påvist genetiske virkninger i forbindelse med brugen af cannabis.

Min konklusion må derfor blive, at vi skal opretholde sondringen mellem cannabis og hårdere stoffer, men at også cannabis skal være forbudt, i hvert fald indtil de undersøgelser, der nu foregår verden over, er nået frem til sikrere resultater.

Amanuensis Kresten Bjerg efterlyser i en kronik i Politiken fra den 3. december et folketingsmedlem, der vil legalisere hashforskningen. Der vil jeg gerne melde mig, men jeg føler mig ikke kompetent til at være det folketingsmedlem, der tør anbefale, at hans forskningseksperiment skal have en bevilling på 1½ mill. kr. og eventuelt prioriteres højere end andre forskningsopgaver på dette område.

Angående spørgsmålet om eventuel yderligere hjemmel for anvendelse af administrative tvangsbestemmelser kan kontaktudval-

[Else-Merete Ross.]

get ligesom en del af de adspurgte overlæger ikke for tiden anbefale dette, da man finder det rimeligt først at udbygge et virkelig velfungerende behandlingssystem på frivilligt grundlag. Jeg tror, det er rigtigt, at hvis motivationen til afvænnings- og helbredelsesmangler, får man intet resultat.

Da jeg læste kontaktudvalgets redegørelse II, savnede jeg i høj grad kapitler om oplysnings- og informationsarbejdet og om det forebyggende arbejde. Heldigvis siger ministeren i sin skriftlige fremsættelse, at der skal ske noget på disse områder, men en større redegørelse herom vil først kunne foreligge om tidligst et halvt år. Det er beklageligt for debatten i dag. Uden på nogen måde at ville forklejne de nu foreliggende forslag til behandling af narkomaner har jeg på fornemmelsen, at der i befolkningen er et udbredt ønske om især at udbygge det oplysende og det forebyggende arbejde.

Konsulent Peter Schiøler har som vedtaget holdt regionalkurser rundt om i amterne for læger og mange andre, som har med unge at gøre, og har lagt særlig vægt på de socialpædagogiske sider af problemet, så der bliver ensartethed i behandlingen også af de lokalt opståede problemer landet over. Jeg synes, vi skylder Peter Schiøler tak for hans grundlæggende og engagerede arbejde. Jeg tror, at den bedste tak og anerkendelse, man kan give ham, er forslaget om, at der oprettes konsulentstillinger i alle amter plus en i Københavns og Frederiksberg kommuner. Foruden at give oplysning og rådgivning skal disse konsulenter bistå de lokale informationskomiteer og være behjælpelige med lokale undersøgelser. Dette forslag vil vi fra det radikale venstre støtte varmt.

Det samme gælder, hvad der siges i fremsættelsen om en bredt anlagt oplysning over for den samlede voksne befolkning, så både unge og ældre får det samme oplysningsgrundlag og derved mulighed for bedre indbyrdes forståelse på dette område. Jeg synes stadig, at Jesper Jensen i sin lille røde bog for skoleelever er den, der kortest og klarest har sagt, hvad der bl. a. skal oplyses om, nemlig at før man starter med stoffer, er man frit stillet; bagefter er det ikke én selv, men stoffet, der bestemmer. Det har ikke noget med moral at gøre, siger han, sådan er

stofferne sammensat, og sådan er vort legeme, især nervesystemet, indrettet.

Kulturministerens forslag er af forebyggende art og angår ikke i første række narkomaner, men er et tilbud til et stort antal børn og unge om fritidsaktiviteter af ny art rundt omkring i landet og på nogle af vore små øer. I disse grupper mener ministeren dog også at kunne indrullere et vist antal narkomaner, som kunne hjælpes ud over deres passive stade og få lyst til andre ting end deres hashrygeri.

Vi ved, at mange kommer ud i narkomani af kedsomhed, på grund af vanskeligheder i det daglige hjemlige miljø eller gruppemiljø, og at en del hævder, at de ikke kan holde vort kedelige samfund ud, fordi de ikke selv må være medbestemmende. Her er et tilbud, som i hvert fald er anderledes, er noget nyt, og som har været værdsat af de to tusinde, som prøvede det sidste år. Derfor synes jeg, at det er rimeligt at medtage det her som ét blandt mange eksperimenter.

Jeg ved, at vi rundt i kommunerne har mange børne- og ungdomsklubber, mere eller mindre fast organiserede. Jeg tror dog, vi har brug for endnu flere, især af de lidt løsere organiserede, hvor man lader børn og unge have initiativet til at indrette sig og hygge sig, selv om det for tiden synes at høre med til begrebet hygge, at det skal være en ret larmende hygge.

Det er bedre at forebygge end at helbrede. Selv om det er umuligt statistisk at opgøre, hvor mange man gennem forebyggende arbejde hindrer i senere at komme ud i stofbrug og stofmisbrug, tror jeg alligevel, at en særlig indsats skal gøres på dette område, bl. a. ved at give de unge flere muligheder for selvstændige og utraditionelle aktiviteter efter deres eget valg. Her tænker jeg bl. a. på, at kommunerne kunne stille gamle huse til rådighed for unge, så de ved midlertidig indretning af dem fik afløb for deres aktivitetstrang. De skulle selv formulere deres ordensregler og selv være ansvarlige og derigennem finde en mening med deres liv. De skulle kunne få hjælp hos mere erfarne, men principielt skulle de selv have ansvaret. Der er vel en flydende grænse mellem det forebyggende, helt hashfri arbejde og det arbejde, der er opsøgende, og som især går ud på at få tag i dem, som er ved at

[Else-Merete Ross.]

komme ud på skråplanet eller allerede er derude.

Karen Berntsens dag- og døgncenter og Kofoeds Skole trænger til udbygning og langt mere støtte i deres arbejde, men samtidig tror jeg, at vi må indstille os på, at der også i andre kvarterer må oprettes tilsvarende institutioner, som de unge kan henvende sig til. Karen Berntsens redegørelse fra september 1970 viser, at 48 pct. af hendes klienter, dvs. 185 personer, er kommet på eget initiativ eller via dagcenteret og ungdomsklinikken, og at også en del forældre henvender sig dér.

Kontaktudvalget foreslår dels oprettelse af poliklinikker på gadeplan, som skulle være åbne døgnet rundt og kunne give en uforpligtende førstehjælp, dels foreslår de nødherberger. Jeg tror, begge dele vil være af stor betydning.

Hermed er jeg allerede kommet ind på nogle af kontaktudvalgets forslag. Udvalget har ikke villet prioritere, idet man mener, at forslagene danner en helhed, og at de indbyrdes støtter hinanden. Det kan jeg godt se, men jeg vil alligevel gerne sige lidt om nogle af forslagene.

I Odense har politikommissær Kjeld Petersen rettet en skarp kritik mod kontaktudvalgets forslag, idet han mener, at udgifterne er alt for store i forhold til det antal mennesker, der skal hjælpes. Han synes at glemme, at vi har fået et nyt socialt problem, og at det derfor især i begyndelsen må kræve særlige udgifter at få det ind i hele vort sociale, forebyggende og helbredende system. Han mener, det vil vise sig, at narkomanerne slet ikke vil vide af sygehusene og deres tilbud og hurtigt vil forsvinde efter overflytning til sygehusene. Det står i modstrid med, hvad overlæge Finn Jørgensen siger side 172 i redegørelsen, nemlig at det i praksis har vist sig, at unge stofmisbrugere i stigende grad frivilligt lader sig indlægge, ligesom de er villige til at forblive i lang tid i afdelingen.

Kjeld Petersen mener, at egentlig behandling af hårde narkomaner er et urealistisk begreb. Han mener, vi skal give samfundets tabere det stof, de har brug for, og så bruge kræfterne til oplysnings- og hjælpearbejde i de truede grupper. Selv om jeg lige har udtrykt, hvor megen vægt jeg mener

der skal lægges på det oplysende og forebyggende arbejde, kan jeg ikke være enig med Kjeld Petersen. At afskrive unge mennesker uden videre forekommer mig at stride helt mod den medicinske og sociale indstilling, vi har til andre handicappede grupper. Og i øvrigt er det helt forkert, at hårde narkomaner ikke kan helbredes.

I det radikale venstre er vi meget positivt indstillet over for kriminalforsorg i frihed. Skal det kunne gennemføres, må Dansk Forsorgsselskab udbygges ganske væsentligt, både bygningsmæssigt og personalemæssigt. Der foreslås bl. a. opført fire ungdomspensioner med plads til 20-25 i hver. Det er muligt, at 2½-3 mill. kr. for hver pension efter nuværende priser ikke kan betegnes som meget, men hvordan ville det være at erhverve eksisterende bygninger, eventuelt store villaer, og indrette dem til formålet? Ville det ikke blive billigere, og ville planerne så ikke hurtigere kunne realiseres? Havde man ikke derved mulighed for at undgå det sterile præg, der næmt kan komme over nyopførte bygninger?

De, der er skeptiske over for behandlingsarbejdet og mener, at man ikke har haft tilstrækkelig gode resultater, bør betænke, hvor vanskelige og helt utilstrækkelige forhold de institutioner, som har med disse mennesker at gøre, hidtil har måttet arbejde under. Mange af disse institutioner har måttet påtage sig opgaver, de hverken havde tilstrækkelige ressourcer til eller forudsætninger for at varetage. De har kun i ringe grad kunnet henvise de sværest belastede til statshospitaler, da disses kapacitet har været fuldt udnyttet. Desuden er disse klienter langt mere behandlingskrævende end andre klienter og har derfor trods alle anstrengelser ikke fået al den tid, de faktisk behøvede. Endelig mangler vi efterbehandlingsmuligheder, derfor er faren for tilbagefald for stor nu.

Tv-udsendelsen i onsdags, „Gale er død“, gav seerne et indtryk af, hvilken betydning efterbehandlingen har, inden man fra institutioner skal ud og leve på egen fod i det almindelige samfund. Behandlingsmuligheder i overgangsperioden er meget nødvendige.

Disse og mange andre emner er behandlet i redegørelsen, og der er stillet forslag til en løsning af de mest påkrævede opgaver. Det

[Else-Merete Ross.]

må vi alt sammen se nærmere på i udvalget. Jeg er fuldt ud klar over, at de forslag, som kontaktudvalget og ministrene har fremsat, koster mange penge. Jeg ser også en vis fare for, at vi gennem forslagene ikke opnår de ønskede resultater; de opnås kun, hvis der skabes en anden indstilling i befolkningen. Det ville være af største betydning, hvis tv og radio trak på samme hammel som undervisningsministeriets konsulenter. Det er svært at få 12—13-årige børn til at styre deres nysgerrighed med hensyn til forbudt hashrygning og tro på, at det kan være skadeligt for dem, når tv betragter hashrygende voksne, kendte personligheder, som god underholdning. Jeg tror, tv og radio kunne være de bedste medhjælpere i det oplysende og forebyggende arbejde og derved bidrage til at spare på de for øjeblikket nødvendige udgifter til at prøve at hjælpe dem, der er kommet ud i uføret.

Morten Lange: Det meget vanskelige problem, vi nu igen har til debat, drejer sig i realiteten om, hvad der sker, når en ny rusgift eller en serie af nye rusgifter trænger ind i et samfund. Vi ved fra andre tilfælde, hvor noget sådant er sket, at det kan være særdeles farligt og have meget vidtgående følger.

Det, som er særpræget i dette tilfælde, er, at det er en ganske bestemt gruppe af samfundet, der bliver ramt, nemlig ungdommen. De bare lidt ældre har stabiliserede vaner over for rusgifter af den ene eller den anden art, som der er en meget lang tradition for, og hvor samfundet har en række kontrolmekanismer. De kan naturligvis også komme ud for uheld, men det er i hvert fald i denne sag så helt grundlæggende typisk, at det er et problem for ungdommen, der ikke har et sådant sæt etablerede vaner. Det var derfor ikke en helt ægte forestilling, da en serie midaldrende forfattere viste deres hashpiber frem for offentligheden. Det var ikke dem, der havde et problem, og de forflygtigede det snarere end at vise hen til dets virkelige kerne.

Siden vi diskuterede sagen her sidst, er det mit indtryk, at der er sket nogen stabilisering af hashforbruget i ikke helt ubetydelige kredse. Der er flere, der har fundet et balanceret forhold til denne rusgift, men til gengæld synes der også at være sket det, at

udbredelsen er blevet overordentlig meget større og naturligvis til en meget stor gruppe unge med et ustabiliseret forhold over for disse nye giftstoffer. Vi har måske somme tider her i dag haft fornemmelsen af, at det, det drejede sig om, var en lille gruppe, som vi kunne holde under behandling af en eller anden art, og det er selvfølgelig rigtigt, at der findes små grupper af meget hårdt ramte, som skal undergå, skal vi sige en mere præcis behandling. Men hvis vi ser på problemet i dets hele udstrækning, er det i virkeligheden efterhånden ved at være et problem for en meget, meget stor del af ungdommen i alderen fra 15 til 18-19 år, eller hvor man nu vil sætte grænserne. Efter hvad jeg hører, er der en tendens til, at undergrænsen for denne gruppe er for nedgående.

Man kan jo altid spekulere på årsagerne til, at noget sådant sker. De andre gange, vi har set en rusgift pludselig komme ind i et samfund, har den som regel været plantet dér af nogen, som af uvidenhed eller måske i direkte interesse har påført befolkningen den ny rusgift. I dette tilfælde forekommer det mig at vi snarere står over for et egentligt samfundsmæssigt problem, en sammenhæng med samfundsudviklingen, hvor for mig meget tyder på, at selve udviklingen af industrisamfundet, der løber for hurtigt for menneskene, har en meget væsentlig betydning for, at en sådan rusgift finder en plads og især da hos ungdommen. Vi har ladet uddannelsen halte bagud i mange år, og mange andre steder er vi ikke fulgt med i den samfundsmæssige udvikling. Teknologien er løbet fra os, og derfor sker der noget med menneskene. Det er i realiteten det, vi ser her. Virkningen er ganske typisk, svarende til årsagen. Virkningen er en samfundsflugt over i passivitet og altså med en betydelig risiko for, at man, som det hedder i det dertil knyttede sprog, „flipper ud“ og med en direkte menneskelig ruin som følge; hvis man flipper så langt ud, at man kommer over i de hårde stoffer.

Det er altså et system af giftstoffer, som indeholder ganske betydelige faremomenter, det er helt klart, men som samtidig har en udbredelse, der gør, at de foranstaltninger, der må træffes for at holde tingene under kontrol, er overordentlig forskelligartede, sådan at man næsten ikke kan sammenligne

[Morten Lange.]

dem. Det er ikke nogen tilfældighed, at der blandt de ivrige lyttere til indlæggene her er ikke mindre end fem ministre. Det er meget, meget sjældent, at andet end finanslovdebatter tilkaldes så mange ministres assistance, og jeg kan blot sige, at ingen af de ærede ministres bistand er unødvendig i denne sag. Jeg vil mene, at det helt grundlæggende og vigtigste er de helt brede foranstaltninger, hvor vi indstiller samfundets sociale og kulturelle mekanismer på, at disse rusgifte findes, og at de kræver forholdsregler. Jeg er også fuldstændig klar over, at det ikke er en lille gruppe, som vi kan behandle individuelt ved indespærring, ved tvangsindlæggelse, ved anden hård fremgangsmåde, men at det er en stor gruppe, hvor sociale støtteforanstaltninger af den ene eller af den anden art er dem, som først og fremmest kommer på tale.

Jeg vil mene, at kulturministeren i og for sig har fat i noget rigtigt, når han vil lave sommerlejre og lade skibe sejle og den slags aktive ting. Der er ingenting så godt i denne verden som at bestille noget, specielt hvis det er noget, man ikke nødvendigvis skal; så er det nemlig det, man skal allermost. Jeg tror, der er meget i det. Nu er det jo sådan, at dette eksperiment ikke på ministeriel basis kan udvides til at omfatte hele den danske menneskehed, men jeg synes, at der ligger et initiativ i det, som kan følges op på mange forskellige leder, og hvorved vi giver et alternativ til dette ønske om at sætte sig uden for samfundet. Man kommer med et tilbud, der viser, at selv om samfundet har en masse skavanker — og det skal man sandelig vide det har — så er der dog muligheder for, at man kan foretage sig noget fornuftigt. Jeg tror faktisk, at det er foranstaltninger af den type, som har mulighed for at ramme bredt. Jo bredere vi kan ramme, des mindre bliver der brug for det smalle. Hvis vi til gengæld ikke rammer i hele bredden, så får vi ikke mulighed for at samle alle de tilfælde op, som så flipper ud.

Jeg tror, at undervisningsministeren i virkeligheden har en endnu større opgave i at få skolerne indstillet på problemet, som de i dag har som et kriseproblem, hvor skole efter skole indkalder forældre til krisemøder om, hvad de dog nu skal gøre — med den

sørgelige baggrund, at der formodentlig ikke er nogen af de deltagende i dette krisemøde, som rigtig ved det. Vi trænger til en langt bedre og grundigere uddannelse af lærerne på det område, og vi trænger til en forstærkning med skolepsykologer og andet aktiviseret personale. Vi kan jo glæde os over, at der er temmelig mange psykologistuderende. Vi håber, de bliver færdige i en fart, for jeg tror, der er opgaver nok til dem. Vi skal bare være klar over, at det er en af de formulerede opgaver, som må stilles både til lærere og til det øvrige personale i uddannelsessektoren, at her er noget, der skal gøres noget meget alvorligt ved, og det skulle helst ikke tage lige så lang tid at indarbejde, som det har taget at indarbejde seksualoplysningen. Her gjorde man det for mange herrens tider siden helt klart; at det havde man en forpligtelse til, men latetiden, før det slog igennem, hvis det er slået igennem, var unægtelig umådelig lang.

Jeg skal ikke hæfte mig her ved de snævre foranstaltninger. De er konkrete. Vi ved, vi har dårlige midler. Vi ved, at vore fængsler er uegnede, de er næsten værre end ingenting. Vi ved, at vore statshospitaler ikke har kapacitet. Vi bliver simpelt hen nødt til at indstille os på, hvorledes vi skal behandle de helt hårde tilfælde, for at afskrive dem er der formentlig ingen fornuftige mennesker der vil tage ansvaret for. Altså må vi finde behandlingsvejene, og der er vel tilløb til sådanne i de udmærkede råd, der er kommet. Men jeg har fornemmelsen af, at selv vore rådgivere godt ved, at de ikke er i stand til at give de bedste råd, for dem har man ikke fundet endnu.

Den kriminelle side af sagen, som formelt er den, vi behandler — for det er jo en strafelov, vi snakker om — er ligesom gledet i baggrunden, fordi gruppen er så stor, og fordi man meget rimeligt ikke har gjort brug af hash til en kriminel handling og faktisk ikke strafforfølger brugerne og heller ikke småhandlerne. Jeg anser dette for at være fuldstændig naturnødvendigt, sådan som udbredelsesforholdene er. Men vi står ved et meget, meget svært problem i afgrænsningen af straffen opefter, for når der er et så stort problem, er der altså også en indførelse, som er stor, og der er formodentlig en masse, som lever mere eller mindre

[Morten Lange.]

godt af det. Jo højere vi gør straffen, des bedre vil de, der kommer heldigt fra det, leve af det. Det er et næsten umuligt problem at prøve at løse. Hvis justitsministeren kunne lave en jernmur, så der ingenting kom igennem, havde vi et interessant problem. Så ville hash og andre stoffer blive erstattet med LSD og andet, som man kan koge i sit køkken, så ikke engang det ville formodentlig være en løsning.

Vi står i en situation, hvor vi kan lave en lov, som vi må erkende kun hjælper meget begrænset. De foranstaltninger, der skal træffes, de er sociale, de er undervisningsmæssige, de er af anden art. Jeg skal ikke benægte, at specielt over for de hårdere stoffer kan der være en rimelig baggrund for at have en lov, men det er bare ikke den, der hjælper os, det er helt andre ting.

Der er her stillet forslag om, at loven ikke skal revideres ved denne lejlighed. Det vil vise sig, når udvalget er færdigt med sit arbejde, om nogen vil stille forslag om en revision, men for mig er det så inderlig tilbagetrængt et problem i forhold til selve sagen, som grener sig langt, langt ud over justitsministerens ager, helt ud til at være et befolkningsspørgsmål og et ungdomsspørgsmål, som slet ikke har det juridiske aspekt som det vigtige. Jeg havde nær sagt: jo mindre rolle vi tillægger politiet i sagen, og jo mere vi tillægger psykologer, pædagoger og læger, des sikrere er vi på, at vi holder tingene under kontrol. Politiet kan måske klare de allerværste misbrug, men selve sagen hører hjemme på et andet plan.

Det er en sag, hvor vi alle sammen prøver på at finde nogle løsninger. Der er aldrig nogen ende på den gode vilje, men som sagt er mit indtryk, at hvor den gode vilje stadig væk er en skrækreaktion, og hvor man tror, restriktionerne gør det, tror jeg, man tager fejl; de vil formodentlig ikke holde. Det er kun dér, hvor oplysningen og den sociale indsats kommer ind, at jeg mener, vi har en chance for at komme videre. Vi står i en særdeles kritisk udvikling. Hvis ikke vi hol-

der denne udvikling under en meget præcis kontrol, vil der være nogle, som om en 5-6 år siger, at det burde vi have gjort bedre.

Kjær Rasmussen: Den omfangsrige fremsættelse i tilknytning til dette lille forslag siger en hel del om problemernes størrelse.

Vi hører til blandt de borgere, som gerne vil skelne imellem de forskellige stofgrupper, mellem cannabisprodukterne på den ene side og de hårdere og hårde stoffer på den anden. Hvad angår de to sidste grupper, kan vi give ministeren ret i, at der er tale om store problemer for de mennesker, som bruger stoffer af disse kategorier. Hvad angår cannabisgruppen, er det bekendt, at mit parti har en anden holdning end den, der deles af det store flertal i denne sal; det blev tilkendegivet allerede for snart to år siden.

Ministeren nævner i sin fremsættelse nogle af de foranstaltninger, der påtænkes iværksat med henblik på at hjælpe brugerne af hårde stoffer. Vi synes, det er noget sent, regeringen finder ud af, at der skal penge på bordet, for disse foranstaltninger skulle have været iværksat allerede for to år siden. Det, der derimod skete, var jo, at de 43 mill. kr., som regeringen vist dengang proklamerede at ville yde, udeblev for langt størstedelens vedkommende. Det må altså være på sin plads at spørge regeringen, hvilket beløb den nu agter at bevilge til hjælp for brugerne af hårdere og hårde stoffer, og jeg synes, det er vigtigt, at indenrigsministeren nu husker at besvare det spørgsmål, så der måske kunne komme et lidt mere kontant præg over den diskussion her.

Se, det var nu den ene side af sagen. Den anden er, at vi her ved denne første behandling ikke kommer uden om at grave nogle spadestik dybere i problemerne, end indenrigsministeren har gjort. Da vi sidst behandlede dette spørgsmål herinde, nemlig i januar 1969, fandt jeg anledning til at sige, at samfundet burde bruge den daværende debat som udgangspunkt for en selvransagelse. Når man læser den konservative inden-

[Kjer Rasmussen.]

rigsministers fremsættelse, kan man se, at det har han i hvert fald ikke gjort. Ikke ét eneste sted forsøger indenrigsministeren nemlig at nærme sig en samfundskritisk holdning, og det er vel også ret svært for en konservativ, det må man vel erkende. Men det er naturligvis ingen undskyldning for at lade være. Mon det dog ikke efterhånden er ved at gå op for magthaverne i dette samfund, at ungdommen eller i hvert fald en stor del af den nægter at lege med på de givne præmisser? Karrieremageriet, succesen, forbrugerismen afvises ganske enkelt som en målsætning. Man vil have lov til at være mennesker, og med henblik herpå søger man sine egne adfærdsformer, herunder brugen af cannabisprodukter — og jeg må sige én gang til, at fordi et menneske ryger hash, er det ikke ensbetydende med, at vedkommende er narkoman. Dette være sagt med særlig adresse til den radikale ordfører, fru Else-Merete Ross.

Vi synes altså stadig væk, at der fares forkert frem i spørgsmålet om brugen af cannabisprodukterne, og det er mit partis agt at give folketinget lejlighed til specielt at diskutere denne problematik engang med det første i det nye år.

Hanne Reintoft: Siden vi sidst havde narkotikadebat her i tinget, kan man desværre ikke sige, vi er nået langt, hverken med forsknings- eller behandlingsresultater. Vi synes nok, psykiatrien har svigtet i et vist omfang, idet man fra sagkyndig side har været meget væklende over for, om hash skulle frigives eller ikke skulle frigives, om det var farligt eller ikke farligt. Jeg synes, man har været både hjælpeløs og famlende i sine behandlingsforsøg, og vi må vel også sige, at det er lykkedes at gøre nogle af statshospitalerne til de bedste forhandlingssteder for narkotika overhovedet. Videnskaben er dog nok undskyldt. Det er næppe behandling, der løser vores efterhånden store og triste narkotikaproblem.

Det største problem er, at narkotika kommer over grænserne. Nogle lande formår at undgå det, og det burde vi også kunne.

For det andet, og det er det vigtigste, er hele problemet: det, at der må skabes et samfund, der kalder på fællesskab, på ansvarsfølelse og på meningsfyldthed. Inden-

rigsministeren skriver et sted i sin forelæggelse, at de unge skal have adgang til meningsfyldte aktiviteter. Kunne vi ikke få en forklaring på, hvad en meningsfyldt aktivitet er? Det er jo en floskel. Jeg har selv i en årrække haft med unge mistilpassede at gøre. Det drejede sig dengang vel ikke om narkotikaproblemer, men om andre vanskeligheder, mest prostitution og kriminalitet. Det er min opfattelse, at den gruppe, der dengang gjorde oprør mod samfundet, et trist og blindt oprør, der ikke havde megen udsigt til nogen som helst succes, på mange måder er det samme klientel, som i dag tager narkotika. Jeg tror altså ikke, det i og for sig er større, nye grupper. Det er de grupper, der altid har bragt sig i konflikt med samfundet på den ene eller den anden måde. Det er unge, svagt udrustede hjemmefra, med psykiske vanskeligheder og et fordrejet forhold til samfundet. Det er også meget svært — jeg er tit selv kommet til kort over for problemet — at forklare en sådan ung person, at der er noget som helst meningsfyldt i f. eks. at stå på en fabrik i 8 timer af dagen og lade sig udnytte til glæde for arbejdsgiveren til underbetaling og nedslidning af sig selv, når man intet fællesskab kan se, ingen målsætning, ingen mening.

Hvorfor bedøver mange unge sig selv med narkotika? Jeg synes, svaret er let at finde. Det er ikke svært at forestille sig, hvordan man i pubertetsalderen har behov for ordentlige boligforhold og gode uddannelsesmuligheder for at skabe ordentlige rammer for sin personlige udvikling. Vores samfund kan imidlertid slet ikke løse bolig- og uddannelsesproblemerne. Specielt de sidste tårner sig jo op, og regeringen er netop her ganske ude af stand til at imødekomme de unges behov. Resultatet er, at flere og flere unge bliver passive og opgivende og tvinges ud i brug af euforiserende stoffer. Med de ulykkelige boligforhold og den tiltagende boligspekulation og adgangs begrænsning til de høje uddannelser, der gør HF-uddannelsen, lærlinguddannelsen og mange uddannelser meningsløse, stiger utilfredsheden, ligegyldigheden og dermed desværre også behovet for de til landet indførte euforiserende stoffer.

Før samfundet har løst de boligmæssige og uddannelsesmæssige problemer, bliver vi i hvert fald ikke fri for stofmisbrugerne. At

[Hanne Reintoft.]

Jeg tror, det er helt andre og mere dybtliggende problemer, der skal løses, nemlig selve meningen med at være med i samfundsfællesskabet, er noget andet. Derfor må jeg også stille mig en smule skeptisk til de forsøg på at få de unge narkotikamisbrugere til at få øjnene op for et nyt liv, som dyrkes fra indenrigsministerens side. Der tales bl. a. om, at de unge skal have sans for naturværdierne. Jeg er da enig i, at alle behandlingsformer skal forsøges, navnlig da vi ikke overhovedet ved, hvad vi skal gribe eller gøre, det kan vi lige så godt indrømme. Men jeg må vende mig imod kyniske udtalelser, som vi har hørt enkelte ministre komme med, at man bare skal opgive narkomanerne og lade dem køre ned.

Disse „naturforsøg“ kan selvfølgelig måske have deres berettigelse, men det virker noget romantisk. Da man i forrige århundrede begyndte at bygge vore nuværende statshospitaler, byggede man f. eks. *St. Hans Hospital* i smukke omgivelser i et fromt håb om disse omgivers helbredende virkning. Det viste sig, som det vil vise sig i dag, at det er flintrende ligeegyldigt. Det, det drejer sig om, er samfundet, holdningen til samfundet, tilpasningen til samfundet, meningen med livet og hele samfundets mulighed for at tilfredsstille det enkelte menneskes behov for livsudfoldelse. Vi skulle jo nødig tilbage i det gamle dårekistesystem, fordi vi ikke ved, hvad vi skal stille op.

Vi er enige i, at vi ikke på nuværende tidspunkt sidder inde med oplysninger, der kan begrunde en frigivelse af hashen. Vi er også enige i, at frivillig behandling er det bedste. Men der kan dog være mennesker så syge, at vi ikke frivilligt kan lade dem bukke under, slet ikke når det drejer sig om ganske unge. Selvmordskandidater redder vi jo også, om end mod deres vilje; hele dette viljespørgsmål var vel nok noget, man kunne starte en lang principdebat om. Men i hvert tilfælde må samfundet fastholdes på sit ansvar over for de mindreårige, som man har budt så triste forhold i vort påståede velfærdssamfund, at de afviser hele den diskutabile herlighed og bedøver sig i stedet for. Altså størst mulig frihed, men under alle omstændigheder behandling og så megen forskning og så mange forsøg som mu-

ligt for at finde frem til den rigtige behandling.

Må jeg i den forbindelse komme med samme hjertesuk som sidst: vi har unge med andre vanskeligheder, med andre reaktionsmåder over for samfundet. De fortjener i lige så høj grad vores omsorg, og jeg kan stadig væk ikke lade være at føle en vis bitterhed over de knap så gode bevillinger, den knap så megen forskning, de færre normeringer og den knap så megen omsorg. Det at få hjælp af sit samfund skulle jo helst være en ret og ikke en modesag.

Vi er enige i, at der skal lægges vægt på døgncentre, på konsulenter, på rådgivning i så udstrakt grad som muligt, og jeg vil også gerne lægge vægt på, at dette må gives ved så veluddannet og kvalificeret personale som overhovedet tænkeligt. Jeg har direkte erfaring om og kendskab til, at man på nogle af disse narkocentre bruger personale — hvis man kan bruge udtrykket om de mennesker — der selv er i en sådan konflikt både med sig selv og med samfundet, at deres pædagogiske indsats må være af særdeles tvivlsom værdi, og jeg forstår ikke, at man lader noget sådant finde sted.

Jeg mener, at personalet i børne- og ungdomsværnene, på vores børne- og ungdomsinstitutioner og vore statshospitaler må udbygges ved ekstra normeringer, ekstra uddannelse, og jeg er meget tilfreds med den erkendelse, jeg kan se i ministerens fremsættelse af, at en del af klientelet hører til på statshospitalerne og ikke i børne- og ungdomsforsorgen, der hverken har normeringer eller bygninger eller uddannelse til det. Det har i årevis været et meget stort problem for dansk børne- og ungdomsforsorg, at man ikke har trukket rimelige skillelinjer mellem, hvad der var psykiatrisk behandling, og hvad der var pædagogisk reopdragelse.

Vi er også tilfreds med, at grænsepolitiet skal udbygges. Men når det er sagt, må jeg til gengæld sige, at vi er meget, meget betænkelige ved de tanker, man gør sig om politiets yderligere samarbejde med børne- og ungdomsværnene. Politiet skal holde orden og opklare kriminalitet — det sidste er det meget dårligt til, men det er en helt anden sag. Politiet skal ikke have sociale opgaver, og med de lykkelige undtagelser,

[Hanne Reintoff.]

der altid bekræfter reglen — for selvfølgelig er der også fornuftige betjente — er der næppe noget menneske i Danmark, der for øjeblikket opfatter vores politis moralske standard som af en sådan kvalitet, at det er velegnet til at have med svære behandlingsopgaver at gøre.

Vi har også erfaringer for — det har jeg selv ofte oplevet på de ungdomsinstitutioner, jeg har været på — at netop politiets indblanding kan ødelægge et behandlingsresultat, der har mulighed for succes, fordi det, at politiet kommer til stede, provokerer de unge i ganske utrolig grad, eftersom der sidder i dem et dybt had til det politi, der tit har behandlet dem, skal vi sige mindre blidt. Derfor må vi på det bestemteste afvise, at politiet skal have noget med dette arbejde at gøre, og fastholde, at politiet ikke har noget at gøre inden for den sociale sektor.

Lad mig til sidst støtte tanken om at tage massemedierne i brug til oplysning, til forebyggelse, men absolut ikke til skræmme-kampanjer. Der må i det hele taget oplyses, og når vi snakker om rådgivning, tror jeg også, vi i meget, meget høj grad skal satse på forælder-rådgivningen. Forældrene er tit ganske hjælpeløse og flakker fra sted til sted for at få hjælp, og de kræver også i høj grad kvalificeret rådgivning i disse tilfælde.

Jeg tror ulykkeligvis ikke, vi kan løse problemet under vores nuværende samfundsstruktur. Men det nytter ikke noget at opgive. Vi må lægge alle kræfter i for at bremse narkotikamisbruget eller lette det for de familier, der på den måde bliver ramt af et samfund, der er usundt, ligesom andre bliver ramt af vores usunde samfund på anden vis.

Axel Ivan Pedersen: Det problem om de narkotiske stoffers farlighed i trafikken, som fru Ellen Strange Petersen har inddraget i debatten uden dog at foretage andet end denne konstatering, bør pådrage sig den største opmærksomhed. Spørgsmålet om stofmisbruges og narkomaners forhold til trafikken i sikkerhedsmæssig henseende er nemlig et overordentlig vigtigt problem, hvorfor jeg skal tillade mig at fremsætte et par bemærkninger herom.

Retsmedicineren professor Jørgen B. Dal-

gaard, Århus, har i en bog om retsmedicin, der udkom i oktober måned, skrevet på side 50 om dette problem, hvad jeg skal tillade mig at citere:

„At indtagelse af narkotika er dødsfarlig for trafikanter og må sidestilles med en stor alkoholnydelse, er formentlig almindeligt kendt. Det gælder også moderne hallucinogener såsom hash og fremfor alt lsd, som er et af de farligste midler, en motorfører overhovedet kan indtage.“

Med dette citat i erindring vil jeg gøre opmærksom på, at internationale organisationer som Europarådet, Verdenssundhedsorganisationen og Økonomisk Kommission for Europa under FN's auspicer i rekommandationer i år meget alvorligt har gjort opmærksom på narkomanens farlige indflydelse på trafikikkerheden. Således siger European Public Health Committee ganske kort og klart:

„Det anbefales, at det forbydes narkomaner at føre motorkøretøj.“

På denne baggrund og med den alvor, hvormed man må betragte udviklingen på det færdselssikkerhedsmæssige område, anmoder jeg om, at spørgsmålet om stofmisbruges og narkomaners fremtidige status som motorførere tages op til alvorlig overvejelse. Hvad disse overvejelser vil medføre, kan jeg naturligvis ikke udtale mig om, men skulle de medføre konkrete forslag i den skitserede retning, vil de uvilkårlig lægge et stort ansvar på lægestanden, om hvilken jeg i øvrigt vil sige, at lægerne i større udstrækning end hidtil bør inddrages i bestræbelserne for at opnå større færdselssikkerhed. Det vil måske medføre speciel lovgivning, for at lægerne i dette arbejde ikke skal komme i konflikt med lægeløftet.

Narkotikaproblemet koster det danske samfund mange penge, og megen nød og elendighed flyder af problemet. Det er derfor forståeligt, at der fra samfundets side ofres betydelige beløb for, om jeg må sige det sådan, at redde, hvad reddes kan. Men det må også forekomme naturligt, at der træffes foranstaltninger, så andre mennesker ikke bliver uskyldige ofre for narkomanernes adfærd i trafikken.

Endelig vil jeg tilføje, at det måske kan have en forebyggende virkning, når de unge ved, at de ved hashrygning betræder et skråplan, på hvilket de en dag kan komme i

[Axel Ivan Pedersen.]

den situation, at de ikke som andre unge kan erhverve et kørekort, i hvert fald ikke før de er helbredt.

Poul Dam: Der er i hele denne debat en tendens til at betragte problemet som et afvigerproblem, altså et problem, der drejer sig om en begrænset gruppe, som man skal underkaste en særlig behandling. Der er da heller ingen tvivl om, at vi har en ganske betragtelig gruppe af unge, som er stillet overordentlig vanskeligt som følge af deres stofmisbrug, og at de har hårdt brug for behandling.

Men det forekommer mig alligevel, at man herved så at sige undervurderer problemet. Problemet's bredde er det meget svært at have nogen virkelig begrundet forestilling om. Man kan have nogle skøn, som beror på de mennesker, man snakker med, de unge selv, folk, der kender unge i forskellige kredse, og det er på grund af sådan nogle skøn, jeg er nået til min opfattelse, som er den, at der ikke eller så at sige ikke findes noget ungdomsmiljø her i landet, der er hashfrit. Det er meget svært at komme til en ungdomsfest, hvor ikke en større eller mindre gruppe bruger stoffer. Der er ikke en større ungdomskoncert eller lignende arrangement, hvor ikke en væsentlig del af ungdommen indtager stoffer, først og fremmest hash. Det er stadig væk sådan, at pressen nogle steder i landet betragter det som en sensation, hvis der er hash på en eller anden skole, mens sandheden vel nok er, at der ikke er nogen skole i landet med elever over 12 år, som ikke har hashen inden for dørene, selv om skolefolkene måske gerne vil benægte det. Vi har det overalt, og mængder af forældre har det i deres eget hjem uden at vide det eller uden at ville vide det.

Det er altså ikke et spørgsmål, der drejer sig om en lille gruppe af hårdt ramte misbrugere, men et spørgsmål, der berører hele det danske samfund i dag. Det stiller en række spørgsmål, først og fremmest naturligvis: hvorfor er der hele dette store forbrug, dette ønske om at opleve noget særpræget, om at flygte fra samfundet, som det kan være i særlig yderliggående tilfælde? Hvorfor er der denne mistillid til, hvad skole, forældre og alle såkaldte autoriteter siger

om disse ting? For det er jo denne mistillid, som er årsag til, at det er næsten umuligt at tale fornuftigt om disse sager med unge mennesker, som ikke har været temmelig langt inde i det. De opfatter normalt det, vi siger til dem, som det sædvanlige udslag af den ældre generations forsøg på at holde ungdommen nede, og det kan de have mange gode grunde til fra andre eksempler. De tror ikke på os, de tror ikke på forældrene, de tror ikke på skoler og på lærere. De eneste, de tror på, er dem, der har været ude i misbruget selv, og dér kan de se nogle eksempler, der viser, hvor alvorlig sagen er.

Det andet problem, jeg her vil rejse, er spørgsmålet om afvænnning af misbrugerne og tilbageføring af misbrugerne til det, man kalder det normale samfund. Behandling er da heldigvis ikke altid forgæves. Det lykkes ofte at komme temmelig langt med en behandling. Men hvis det nu er en person, der har misbrugt hash i stor udstrækning, og som man derefter prøver at føre tilbage ved at anbringe ham i et normalt miljø — eller hende, for det er jo ikke noget, der er begrænset til den mandlige del af ungdommen — så står vi i den situation, at der ikke findes noget normalt hashfrit miljø at føre vedkommende tilbage til, men at den, der er afvænnet, og som gerne vil blive ved at være afvænnet, kommer i et miljø, hvor en del af kammeraterne siger: åh hvad, det gør da ikke noget. Muligvis er de pågældende selv stabiliseret i deres forbrug, og det kan man absolut blive. Muligvis er det unge, som lige er begyndt. Men i alle tilfælde er deres eksistens en fare for alle dem, som gerne vil afvænnnes og gerne vil tilbage til det, vi i den ældre generation gerne ville kalde en normal tilværelse.

Jeg tror, at der er en problematik her, som er yderst alvorlig. Jeg har oplevet nogle unge, der havde et inderligt ønske om at komme tilbage, om at blive fuldstændig afvænnet, men som sagde: den største fare er, at der er folk omkring os, som ryger lidt, som frister os ustandselig, og som gør, at vi ikke kan holde den rene linje.

Der er en lang række opgaver af i videste forstand pædagogisk art her. De har ikke direkte at gøre med stofmisbrugerne; de har at gøre med hele ungdomsmiljøet. Det er spørgsmål om, hvorledes vi reetablerer et tillidsforhold mellem generationerne, hvorle-

[Poul Dam.]

des vi skaber en ungdomstilværelse, som er tilstrækkelig meningsfyldt set ud fra de unges eget perspektiv til, at den rummer sådanne appeller til de unge, en sådan inspiration, at en række af de tilskyndelser til at flippe ud, som faktisk findes i de nuværende ungdomsskoleformer og i det nuværende ungdomsmiljø, bliver fjernet. Jeg tror ikke, vi kan klare hele dette problem, uden at vi tager en meget alvorlig overvejelse af, hvad det egentlig er for en tilværelse, vi tilbyder ungdommen. Den er materielt set bedre end nogen sinde. Vi har bedre uddannelses tilbud end nogen sinde, men der er nogle af de vitaminer i ungdomsopdragelsen, som vi har mistet, og som åbenbart har været afgørende på dette område. Vi har langt flere ting at tage op end lige netop det symptom, som hedder hash- og narkotikamisbruget, og hvis man ikke også tager fat på disse andre ting, kommer vi i virkeligheden ingen vegne med symptomet.

Anders Uhrskov: Jeg undskylder, at jeg ganske kort vil forlænge mødetiden, men man kan jo have indtrykket af, at de medlemmer, der havde vigtigere ting at gå til, allerede har forladt salen.

Det er, som om der i hele diskussionen har manglet nogle sondringer, som man ellers har talt meget om i offentligheden i de år, diskussionen har gået. Det er for det første den sondring, der er mellem cannabisprodukterne og de hårde stoffer. Det meste af den argumentation, vi har hørt her, går på de hårde stoffer, noget går på cannabis. Man kan ikke i én pærevælling under en fælles overskrift diskutere ting, der måske kan være lige så forskellige som hvidtøl og finsprit eller noget i den retning. Man blander det sammen, og det gør i al fald ikke diskussionen bedre.

En anden sondring, man også må opretholde, er noget så enkelt som sondringen mellem det at bruge et stof som cannabis og det at misbruge det. For alkohol og andet er og der også tale om brug og tale om misbrug, man kan ikke lovgive alene ud fra det ene.

Så er der endelig sondringen mellem voksne mennesker og børn og ganske unge. Hele denne diskussion er gået på misbrugere af de hårde stoffer og på de ganske unges brug af cannabis.

Nu er det nok sådan, at det oprør, man måske altid har haft, hele det pubertetsprægede oprør, nu falder ind i et mønster og et miljø, som eksisterer, og hvor hash er noget, der hører med til mønstret, men ikke på nogen måde er det bærende. Samtidig er det et miljø, hvor man på grund af forbudslinjen tillige får distribueret andre og hårdere stoffer, og dér kommer måske det helt alvorlige problem ind.

Det er her i diskussionen blevet kritiseret — jeg tror, det var fru Ellen Strange Petersen, der sagde det — at det er et politisk misbrug af individuelle tragedier, hvis man taler om de samfundsproblemer, der ligger bag ved brug af cannabis. Der er blevet talt om af hr. Ib Thyregod, at generationskløften ligesom er et produkt af den omtale, den har fået i massemedierne. Men det er jo ikke rigtigt. Man kan ikke bare føre disse ting tilbage til samfundsforklaringer. Man må i meget, meget høj grad finde årsagerne i samfundet, ikke i specielle individuelle forklaringer, men i alle de problemer, der ligger i det moderne vækstsamfund, et samfund, hvis idealer skifter så vældig hurtigt, et samfund, hvis vilkår ændres meget, meget hurtigt. Dér står vi så med en gruppe af folk, der står af, der måske forenkler virkeligheden, bygger deres miniaturesamfund, deres undergrund, op, afviser de normer og de forventninger, vi i det hele taget stiller til dem, i deres påklædning, frisur og hele holdning vender sig imod det tilbud, man giver dem fra samfundets side om som pæne, veltilpassede borgere at gå ind i det.

Det fremgår af Villars Lunn's bilag, hvor han skriver:

„For mange studenter af middelklassen har brugen af betydelige mængder marijuana affødt en gradvis overgang fra en konform, præstationsorienteret adfærd til en afslappet, ubekymret omkringvanden.“

Det er lige netop dér, problemet ligger. Man vil ikke længere acceptere denne præstationsorientering, dette karakterræs, hele dette rotteræs i samfundet. Man står af og forsøger at bygge noget op ved siden af.

Her skal man nok bare gøre sig klart, at man kan komme med restriktioner, man kan komme med terapi, man kan komme med bestandig skjulte eller åbenlyse forsøg på at føre mennesker tilbage til samfundet,

[Uhrskov.]

og i de tilfælde, hvor det lykkes, er det godt. Men i en lang række tilfælde vil det næppe lykkes, og derfor skal vi ligesom måske prøve at sætte et sikkerhedsnet op, der alene er et sikkerhedsnet, så man ikke fornemmer, at konsulenten lige bag ved masken har et mægtigt ønske om at manipulere, om at trække den pågældende tilbage til det normpres, som vedkommende netop er flygtet fra. Jeg ved ikke, under hvilken lovgivning det må ske, men det må i alt fald være sådan, at vi må regne med, at et mindretal af de yngre for bestandig er stået af dette race, og vi må formentlig se i øjnene, at vi ikke skal prøve at hive dem tilbage, men bare give dem den sikkerhed mod at ligge og dø på gaden, som vi skylder dem. Vi må være meget tilbageholdende med at presse på for at trække dem tilbage. Resocialiseringen skal være et tilbud; men kun et tilbud, og man skal ikke regne med, at der altid vil blive taget imod det.

I ungdomsoprøret vil der ske det, at nogle få glider ind i samfundet igen, en vis, mindre gruppe vil gå til bunds, og en eller anden større del vil måske formå fortsat at bygge op en miniaturekultur midt i samfundet. Den dionysiske kulturs genopståen i dette århundrede, som man har talt om, må vi i alt fald være klar over vi skal leve med.

Jeg tror endelig om det, der er den egentlige årsag til diskussionen i dag, nemlig spørgsmålet om fastholdelse af den skærpelse af loven, der fandt sted for et par år siden, at skærpelsen kan man fastholde, men den vil ikke løse noget problem. Forøgelsen af hashrygning er sket støt på trods af den skærpede lov, forbudspolitikken holder ganske enkelt ikke. Det er også derfor, man har valgt at tale om alle mulige andre ting i dag, om alle mulige andre foranstaltninger, man ønsker at igangsætte ud fra den bedste vilje. Det er rigtigt at gøre det, men selve fastholdelsen af 6 års skærpelsen er en strudsepolitik, og det er en strudsepolitik at opretholde forbudet.

Indenrigsministeren (H. C. Toft): Jeg vil gerne begynde med at takke alle ordførerne for folketingets partier, der har givet tilslutning til de forslag, jeg har forelagt her om ændring dels af loven om euforiserende stof-

fer, dels af straffeloven, som jo hører under justitsministeriet.

Man var enig om sidste år, da man behandlede narkotikaproblemerne i folketingsudvalget, at man gerne ville vende tilbage til spørgsmålet her i folketinget, og derfor indførte man dengang disse revisionsbestemmelser. Man var også enig om, at der var en sammenhæng mellem mange problemer og mange forhold, der berørte de forskellige ministerier, og derfor var den fremsættelse, jeg kom med her i folketinget, samtidig en redegørelse for de synspunkter, som regeringen havde; talen var udformet på den måde, at de forskellige ministre havde redegjort for hver sit område. Derfor er det også naturligt, at vi i dag er flere ministre, der i forbindelse med den debat, der har været, tager ordet vedrørende det område, som hver især har særligt at varetage.

Det er fremgået af debatten, at alle har lagt vægt på, at det oplysende og det forebyggende arbejde er det, man må sætte særlig ind på for at undgå, at andre unge kommer ind i den ulykke, det er at begynde at ryge cannabis eller senere hen de hårde stoffer, og jeg kan også godt sige, at vi fra regeringen lagde stor vægt på de forslag, som kulturministeren har redegjort for, og de synspunkter, kulturministeren redegør for i min fremsættelse, samt den udvidelse af antallet af konsulenter, som undervisningsministeren omtalte.

Jeg tror også, som flere af ordførerne har været inde på, at det oplysende arbejde gennem massemedierne er helt afgørende nødvendigt, men mange af ordførerne har også været inde på, at det, der var behov for, var en mentalitetsændring og en bedre forståelse mellem den ældre og den yngre generation. Der er fremsat flere synspunkter herom både af ordførere og af talere uden for ordførerrækken. Vi kan vel alle sammen sige, at vi kan godt se, at der er problemer, men vi har ikke, heller ikke disse talere, kunnet finde frem til, hvordan vi bestemt skulle løse den og den opgave. Var det så enkelt, at vi vidste koncentreret, hvad det var, vi skulle gøre for at undgå, at de unge kom ind i den ulykke, det er, så er der vist ingen tvivl om, at så var vi parat alle sammen til at medvirke hertil.

[Indenrigsministeren.]

Vi har nu fået råd fra det kontaktudvalg, som man har nedsat, og det har givet os de bedste råd, som det kunne give os. Men det er muligt, at vi om et stykke tid, når udviklingen er gået videre, kan få yderligere råd og yderligere oplysninger; således at vi på ny kan tage spørgsmålet op og måske finde frem til områder, hvor vi med større effekt kan medvirke til at undgå narkotikamisbrug.

Jeg skal her nøjes med at sige et par ting om de områder, der vedrører indenrigsministeriet.

Jeg vil gerne takke for, at man fra alle sider er gået ind for, at cannabisen er farlig, og at den derfor skal forblive i loven om euforiserende stoffer.

Når det drejer sig om statshospitalerne, får vi, samtidig med at vi har nogle anlægsudgifter, også forøgede driftsudgifter, idet vi får et større personale, og derved har vi mulighed for at intensivere behandlingen af de ramte unge samt yderligere at deltage i det ambulante arbejde og navnlig, hvad jeg tror der er vigtigt, at påtage os et større arbejde i efterbehandlingen.

Der er rejst spørgsmål fra hr. Tastesens side om recepterne, og jeg vil gerne sige, at blandt de bevillinger, som jeg regner med, og som regeringen vil gå ind for, er også en bevilling til, at man kan fremstille særlige blanketter til brug, når stofferne skal indføres; man regner med, at disse blanketter vil være færdige til den 1. april, og at man kan gå i gang med edb-kontrollen til den 1. oktober 1971.

Hr. Tastesen rejste spørgsmålet om de bevillinger, der skulle anvendes hertil, og spurgte, om det var sådan, at vi fra regeringens side mente, at vi så skulle foretage besparelser på andre områder. Jeg kan godt sige her, at det ikke er tanken. Vi mener, at de midler, der her skal stilles til rådighed, er det nødvendigt at stille til rådighed. Det er nye problemer, nye opgaver, som vi desværre, kan man sige, men nødvendigvis må tage op, og derfor er regeringen indstillet på at anvende de midler, som foreslås anvendt i kontaktudvalgets betænkning.

Må jeg i denne forbindelse sige til hr. Kjær Rasmussen, der rejste spørgsmålet om, hvad det kostede, at hvis han slog op på side 50 i betænkningen fra kontaktudval-

get, ville han se overslag over både anlægsudgifter og driftsudgifter, og det er de forslag, der er omhandlet dér; regeringen går ind for, samt derudover de bevillinger, som bliver nødvendige på kulturministeriets område til ø-lejrene m. m. og på undervisningsministerens område til det udvidede antal konsuler.

Hr. Tastesen rejste også spørgsmålet om forholdet til Københavns kommune og nævnte i denne forbindelse, at en repræsentant for København havde givet udtryk for, at man ikke var indstillet på — på det tidspunkt i alt fald — at Københavns kommune skulle betale i samme forhold, som den tidligere har gjort på tilsvarende områder, når vi taler om sygdomsbekæmpelse af denne art. Jeg kan tilføje, at heller ikke finansministeriets repræsentant i kontaktudvalget accepterede, at man kunne løse disse opgaver uden besparelser på andre områder, men jeg håber på og regner med, at Københavns kommune på ganske sædvanlig vis vil afholde de udgifter i samme forhold, som den plejer at gøre. Forholdet er jo det, at det er navnlig her i hovedstadsområdet, problemet er stort, og det er herfra, det har bredt sig til det øvrige land.

Fru Ellen Strange Petersen rejste spørgsmålet om en tvangsendlæggelse af visse narkomaner. Jeg vil gerne sige her, at vi har den opfattelse i indenrigsministeriet, at vi — i alt fald for tiden — ikke finder, at der er behov for yderligere at stramme reglerne herfor. Vi mener, at frivillighedsprincippet, som også er anbefalet i taler fra de andre partier og i øvrigt også i almindelighed af fru Ellen Strange Petersen, er det, vi må bygge på.

Fru Ellen Strange Petersen nævnte spørgsmålet om den smitsomme leverbetændelse og sagde, at det, der var kommet til udtryk fra sundhedsstyrelsen, næsten lød således: lad bare narkomanerne smitte hinanden! Sådan forholder det sig altså ikke. Men forholdet er det, at epidemilovens bestemmelser ikke kan anvendes på den pågældende type gulsot, som man her taler om, som kun kan overføres gennem sprøjter og overføres inden for stofmisbruger kredsen.

Jeg vil gerne tilføje, at det ikke blot er narkomaner, som smitter hinanden med sprøjterne, der har smitsom leverbetændelse. Så vidt det er oplyst for mig, er det antal

[Indenrigsministeren.]

personer, der har smitsom leverbetændelse af andre grunde, langt større.

Til de øvrige ordførere har jeg enkelte bemærkninger. Jeg er fuldt ud enig med fru Else-Merete Ross i den betragtning, hun gør gældende, idet hun citerede fra kontaktudvalgets betænkning, at det vil vare ca. 1/2 år yderligere, inden man var færdig med at bearbejde de muligheder, som man eventuelt kan nå frem til i det oplysende arbejde. Jeg vil derfor gerne sige til fru Else-Merete Ross, at jeg har anmodet kontaktudvalget om at fremskynde dette arbejde, således at man kan få resultater så vidt muligt på et tidligere tidspunkt. Det er også fremgået af debatten her, at alle ordførerne lægger den største vægt på det oplysende og det forebyggende arbejde, og det gør vi også i regeringen.

Hr. Kjær Rasmussen har jeg svaret vedrørende spørgsmålet om, hvor meget det vil koste. Det fremgår, som jeg sagde før, af betænkningen.

De øvrige ordførere vil jeg kun takke for de taler, der er holdt. Hr. Poul Dam og for så vidt også de øvrige havde nogle synspunkter om og nogle tanker om, hvad det er, der er galt, hvad der er grunden til, at unge kommer ud i den situation, de er i. Jeg tror, jeg kan sige her på den samlede regerings vegne, at vi lytter til alle de synspunkter, som man fremfører af denne art, og vi må ligesom andre lede efter, hvor det er, vi kan sætte ind, hvor det er, vi kan bistå for at undgå, at de unge, ja, nu ofte børnene, kommer ind i de ulykkelige tilstande. Enhver, der bidrager hertil med gode forslag, gode tanker, tror jeg vi alle både i regeringen og i kontaktudvalget, ja, alle, der har med ungdomsarbejdet og børnearbejdet at gøre, er interesseret i at lytte til for at se, om man kunne nå til resultater, som kunne give os de konkrete muligheder for at løse den opgave, vi alle ønsker at løse.

Justitsministeren (Thestrup): Der er fra flere sider under debatten fremsat bemærk-

ninger vedrørende forhold, der hører under justitsministeriets område, og jeg vil gerne over for det bemærke følgende.

Jeg noterede med tilfredshed, at der var enighed om, at den politimæssige og strafferetlige indsats bør koncentreres om at ramme udbredelsen af narkotika. Fru Ellen Strange Petersen — og jeg tror også, det blev rejst fra et par andre sider — rejste imidlertid det spørgsmål, og jeg opfattede det som et spørgsmål og ikke som et udtryk for endelig stillingtagen, om man ikke burde overveje en strengere politimæssig indskriden over for brugerne med det formål dels at markere den samfundsmæssige misbilligelse af narkotikabrug, dels at forbedre mulighederne for gennem brugerne at finde frem til udbrederne.

Dette spørgsmål var naturligvis også fremme på det møde vedrørende narkotika-problemet, som jeg i mandags havde med mine ministerkolleger fra Norge og Sverige, og det var også fremme på det nordiske embedsmandsmøde, der har været afholdt her i København tirsdag og onsdag.

Jeg kan oplyse, at man fra svensk side meget klart gav udtryk for den grundindstilling, vi også hidtil har haft i Danmark. Politiets og de øvrige retshåndhavende myndigheders indsats bør koncentreres om at ramme udbrederne og i første række den mere organiserede handel, medens den samfundsmæssige indsats over for brugerne ikke bør have karakteren af straf, men derimod af socialpædagogisk og medicinsk hjælp.

Vi gjorde de svenske mødedeltagere bekendt med, at man også i dansk presse har kunnet se udtalelser fra svenske embedsmænd, der kunne give det indtryk, at man i Sverige har et andet grundsynspunkt på problemet. Det blev imidlertid heroverfor klart tilkendegivet, at en afvigende opfattelse ikke har støtte hos de centrale ansvarlige svenske myndigheder.

Derimod har man en noget strengere holdning fra norsk side, men det er mit indtryk, at forskellen også her har været trukket for hårdt op i aviserne. Det blev således

[Justitsministeren.]

under møderne oplyst, at den norske rigsadvokat har udsendt en cirkulæreskrivelse, hvorefter der også i Norge bør vises tilbageholdenhed med at strafforfølge de rene brugere.

Alt i alt tror jeg, at der mellem mødedeltagerne fra alle de nordiske lande var meget stor tilfredshed med forløbet af møderne, som i høj grad bidrog til at rydde nogle misforståelser mellem landene af vejen. Vi kunne alle give udtryk for, at en tilbageholdende straffekurs over for brugerne ikke måtte tolkes som en accepterende samfundsmæssig holdning til narkotikabrug, heller ikke til hashbrug. Jeg kan i denne forbindelse henvise til justitsministeriets afsnit i indenrigsministerens fremsættelsestale til det lovforslag, vi behandler her. Det siges her, at selv om de blotte brugere af euforiserende stoffer, herunder cannabis, efter det gældende system ikke bliver genstand for nogen strafferetlig sanktion, så er også brugen i strid med loven. Politiet kan afhøre de pågældende; afhøringen skal tjene dels til at finde frem til forhandlerne, dels til at skabe kontakt til behandlende institutioner eller eventuelt til forældrene.

Jeg vil stærkt fremhæve, at man må se dette som et udtryk for, at samfundet ikke vil antage en accepterende holdning til narkotikabrug. Man har blot den indstilling, at de mest hensigtsmæssige indgreb over for brugerne ikke er straf, men forsorg. Vi mener, at man er på rette vej, når man i København har knyttet en person til Københavns børne- og ungdomsforsorg som forbindelsesled til politiets såkaldte uropatrulje, således at politiet straks kan afgive unge under 18 år til forsorgsmyndighederne. Der mangler en tilsvarende ordning for personer over 18 år, men som nævnt i fremsættelsen arbejder vi på at imødekomme også dette behov for hurtig social indgriben. Jeg mener ikke, vi har grund til at foretage nogen omvurdering af denne opfattelse.

Med hensyn til spørgsmålet om vederlagsfri udbredelse af narkotika med henblik på oparbejdelse af et marked, som fru Ellen Strange Petersen også var inde på, skal jeg blot bemærke, at den ny bestemmelse i straffelovens § 191 netop, som det også fremgår af lovens forarbejder, er udformet

således, at den også vil ramme en mere professionel virksomhed af denne art.

Der blev rettet nogle andre spørgsmål til mig. Hr. Tastesen spurgte, om vi ikke burde have oprettet et rigsnarkotikapoliti. Det er vores opfattelse, kan jeg svare til dette, at den bedste ordning er den, at det lokale politi i første omgang tager sig af sagen; mener det, at det har vanskeligheder med at klare det, kan det tilkalde det rejsehold, der er etableret inden for rigspolitiet, og som har særlig kendskab til disse forhold.

Hr. Tastesen spurgte endvidere, om jeg kunne oplyse, hvorvidt der var udsigt til, at den nordiske kontakt kunne føre til bedre bekæmpelse. Jeg kan sige, at vi har allerede haft en del kontakt med det formål at få en bedre bekæmpelse af narkotikahandelen. Det er hensigten at udbygge denne kontakt yderligere, ikke mindst ved møder, der stadig holdes mellem de tre landes narkotikapoliti, således at vi ad denne vej kan nå frem til en bedre bekæmpelse af narkotikahandelen.

Fru Else-Merete Ross spurgte mig, om politiet ikke bør skride ind mod den åbenlyse brug af hash, og det er netop hensigten, at politiet vil skride ind over for den åbenlyse brug af hash; uropatruljen her i København er allerede ved at foretage dette.

Hr. Axel Ivan Pedersen rejste et særdeles vigtigt og interessant spørgsmål, spørgsmålet om narkotika i trafikken. Jeg vil henvise til færdselslovens § 15, idet narkotika falder ind under de bestemmelser, der er deri, men jeg er ganske enig med ham i, at dette spørgsmål fortjener en nærmere overvejelse, og jeg er villig til at behandle dette spørgsmål nærmere.

Socialministeren (Nathalie Lind): De foranstaltninger, som man fra socialministeriets side har påtænkt, er omtalt dels i redegørelsen, dels i fremsættelsestalen. Det skal jeg ikke optage tingets tid med. Jeg skal indskrænke mig til at svare på nogle konkrete spørgsmål, der er stillet, samt enkelte mere principielle ting. Hr. Tastesen spurgte først om bestemmelsen i børneforsorgslovens § 72, om den ville kunne komme i anvendelse, hvis kommuner f. eks. var interesseret i at drive dag- eller døgncentre eller andre former for institutioner for unge,

[Socialministeren.]

der var udsat for narkotikamisbrug. Denne bestemmelse giver adgang til en underskudsdekning, og den tager netop i første række sigte på institutioner, som får overdraget løsning af nye opgaver. Der er i øjeblikket på finansloven optaget en rammebevilling i henhold til denne bestemmelse, og vi har bl. a. til de hidtidige dag- og døgncentre anvendt midler herfra.

Hr. Tastesen stillede et spørgsmål om aldersgrænsen. Man har, så vidt jeg husker i en note eller en anmærkning til finansloven, fået en bestemmelse med om, at vi kan anvende § 72 også for unge over 18 år, og jeg kan derfor svare hr. Tastesen på den måde, at jeg er enig i, at vi i videst muligt omfang må prøve at anvende § 72 på de kommunale foranstaltninger, der kan blive tale om. Der er nævnt i redegørelsen, at visse kommuner er interesseret. Det er også muligt, at der er andre, der ønsker at tage denne opgave op.

Hr. Tastesen nævnte endvidere spørgsmålet om ungdomspensioner. Der er tale om inden for socialministeriet, at der vil blive søgt etableret i alt 6 ungdomspensioner. Det, som jeg synes man må trække frem her, er, at de skal også delvis være åbne for klienter, som har modtaget en behandlingsmæssig bistand inden for andre områder, at det altså ikke isoleret skal være for unge, der har misbrugt narkotika. Der er principiel tilslutning inden for børne- og ungdomsforsorgen til, at vejen fremover går over udbygning af ungdomspensioner i modsætning til tidligere ungdomshjem.

Jeg kan bekræfte, jeg har været på Bråskovgård. Det er rigtigt, det er ikke med noget let hjerte, man forlader stedet, når man har set den lukkede afdeling. Jeg vil gerne understrege her, at Bråskovgård netop efter det program, der er lagt op, går ud af anvendelse til brug for narkotikamisbrugere, idet det er tanken, at det, vi vil kalde almindelige kriminelle, fortsat skal anvende Bråskovgård. Men i øvrigt er der tanker og planer om, at den lukkede afdeling, som jeg indrømmer ikke er tidssvarende, skal ombygges. De nye behandlingsafdelinger, som der er hårdt brug for, skulle opbygges med Billeshave som model.

Må jeg til fru Ellen Strange Petersen, der rejste det meget væsentlige spørgsmål om, hvordan man kunne koordinere bestræbel-

serne for behandling og resocialisering, sige, at jeg er enig i, at det er meget væsentligt, at vi får en løsning på dette problem. Jeg kan nævne, at man i august måned har haft et møde specielt med henblik på Københavnsforholdene om disse samarbejds- og kommunikationsproblemer. Mødet blev arrangeret af regeringens kontaktudvalg, og der var repræsentanter for både statslige og kommunale myndigheder. Den opgave, som man har stillet sig, er at sikre et løbende samarbejde med hensyn til den praktiske klientbehandling og en regelmæssig informationsudveksling, og man er især opmærksom på betydningen af, at der er kontinuitet i behandlingen af den enkelte klient. Kontaktudvalget er som sagt med inde i dette.

Der er ikke taget endelig stilling til spørgsmålet om de nærmere retningslinjer for arbejdet, men jeg mener, det ikke ligger så langt fremme i tiden, og jeg vil da gerne orientere udvalget om, hvad der mere sker på dette punkt.

Andre konkrete spørgsmål tror jeg ikke der var stillet til mig.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helweg Petersen): Jeg vil gerne takke for den tilslutning, der er givet til de tanker, der gør sig gældende om udbygning af ø-lejrene. Nu er det ikke min hensigt her at give en udførlig redegørelse for de forsøg, der blev gjort sidste sommer i forbindelse med det europæiske naturfredningsår, men jeg vil gerne sige, at når man har besøgt en ø-lejr, når man har set unge, der i hvert fald ikke overrender vore museer, ligge og grave i en stenaldersætning, eller set dem være beskæftigede med afdækning af en bronzealderhøj eller restaurering af en gammel mølle, eller hvad det nu kan være for aktiviteter, vi har sat i gang, så slår det én med megen styrke, at vi ikke i tilnærmelsesvis tilfredsstillende grad har brugt vor fantasi, for der ligger jo en lang, lang række muligheder for engagement i opgaver, som unge kan beskæftige sig med.

De erfaringer, vi høstede sidste sommer, bliver nu lagt til grund ved udarbejdelsen af planer for de kommende lejre. Der bliver et par stykker flere end sidste år, og der knytter sig vel en ganske særlig interesse til Livø, hvor vi vil komme til at råde over lokaler, der giver særlige udfoldelsesmuligheder.

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Vi får her stillet til rådighed bygninger, som tidligere har været anvendt af åndssvagefor-sorgen, og man kan i de huse, der findes, imødekomme en lang række hensyn. Der er intet i vejen for, at vi på Livø vil kunne tage landbrug, fiskeri og en række andre praktiske arbejdsopgaver op, sådan at de på en helt harmonisk måde indgår i tilværelsen i lejerne, og her er vi ved det, som jeg vil have lov til at karakterisere som meningsfyldte situationer.

Lad mig tilføje, at hverken Fulton eller ø-lejerne klarer de problemer, vi står over for. Men det kunne jo være, at vi igennem det, der sker i disse lejre, hvor nye opgaver tages op — opgaver, som de unge selv er med til at udforme; i øvrigt er de med til at lede lejrene — kunne få noget at vide, som også kunne få betydning for, hvad der sker andetsteds i samfundet; her tænker jeg specielt på alt det, der har med miljøproblemet at gøre, et problem, som flere af ordførerne var inde på.

Vi er fra kulturministeriets side i gang med at opbygge tættere forbindelse med kommunerne, og her diskuterer vi netop bl. a. nye aktiviteter. Der er mange steder her i landet spirende tendenser i udviklingen i retning af, at man bryder op fra de båse, hvor man befinder sig, hvor man mødes på tværs af de kløfter, der findes, også på tværs af generationerne, for at danne rammer om et fælles samvær. Jeg kunne nævne talrige eksempler på henvendelser fra egne i landet, hvor man beder om råd og støtte til at gennemføre sådanne rammer. Det sker på mange måder, og det er forskelligt fra egn til egn alt efter de lokale forudsætninger. Det er det, der gør det kompliceret og vanskeligt, men samtidig spændende, for det drejer sig ikke om at komme med et mønster, som man ovenfra vil pålægge de enkelte kommuner at følge; man må lokalt finde ud af, hvilken løsning man vil bruge de enkelte steder, og folk må i gang med opgaverne selv. Dør til dør-bevægelsen er et udtryk for det, og jeg tror, at der på den måde er ved at gro noget i retning af en folkebevægelse frem — jeg ser i hvert fald spirer dertil — som har dette med samvær under andre former som sigte. Her har man noget at lære af de unge; med alt det mærkelige, der ellers kan knytte sig til de unges sam-

værstformer, ligger der ideer heri, som vi andre, vi ældre, har grund til at tage ved lære af, og her skal vi mødes med de unge i en dialog. Det nytter ikke, at vi stiller os op i hjørnet og hver forkynder vor holdning, vi må mødes til løsning af de fælles problemer, og her er narkotikaproblemet et helt centralt problem.

Erich Fromm sagde engang omtrent dette: viljen til at nedbryde må opstå, hvor viljen og trangen til at skabe ikke tilfreds-stilles, og det er vel sandheden, som også bl. a. hr. Poul Dam var inde på, at vi ikke i et samfund i rivende teknologisk udvikling har formået at give tilstrækkelig plads til den skabende virksomhed; der er ikke udfoldelsesmuligheder nok for de unge og børnene og for øvrigt heller ikke for mange ældre.

Her ligger en udfordring til os, som vi i mange sammenhænge i dette høje ting kommer til at beskæftige os med. Det går ind i mange af de love, vi behandler, men især ligger der en udfordring i forbindelse med dette spørgsmål, og vi vil altså fra kulturministeriets side gøre, hvad vi kan for at tage den udfordring op med de midler, vi kommer til at råde over.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Jeg vil gerne bringe en tak til alle ordførerne for den tilslutning, som er givet til den planlagte udbygning af undervisningsministeriets konsulentvirksomhed over for skoler, folkeskoler, ungdomsskoler og andre skoler, som har behov for et sådant konsulentarbejde. Vi håber i begyndelsen af det nye år at kunne gå i gang med udbygningen af denne konsulenttjeneste.

Når det under debatten har været nævnt, at lærernes indsats og derunder lærernes uddannelse i forbindelse med den indsats, der skal gøres, er noget væsentligt — hr. Morten Lange fremhævede det — så vil jeg derti sige, at det er jeg naturligvis enig i; men det er værdifuldt at fremhæve, at på kort sigt vil den orientering, den uddannelse af lærerne, som der er så stort behov for, bedst kunne ske igennem en sådan udbygget konsulentvirksomhed og korte kursus, som kan arrangeres.

Samtidig vil jeg også gerne fremhæve den betydning, som samarbejdet mellem skolen og forældrene har i dette forebyggende ar-

[Undervisningsministeren.]

bejde. Også her vil konsulentbistanden være værdifuld, og jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde ved en tidligere debat her i det høje ting om disse problemer: jeg finder det meget væsentligt, at det arbejde, der udføres, er en nøgtern og sober oplysning om alle de problemer og et tilbud om at give de råd og den vejledning, som det i alle situationer er en pædagog's vigtige opgave at kunne give de unge, som han arbejder sammen med.

Tastesen: Jeg tror, indenrigsministeren misforstod mig med hensyn til receptblanketterne. Det, jeg tænkte på, var, at vi her i Danmark ikke har nogen kvantumsbegrænsning med hensyn til, hvor megen euforiserende medicin lægerne kan udstede recepter på, mens man har en kvantumsbegrænsning i Sverige. Det forhold, at man har en kvantumsbegrænsning derovre, gør, at risikoen for, at der ligger store portioner i medicinske, som kan blive brugt af de unge, ikke er til stede i samme omfang som herhjemme. Jeg er vidende om, at man udsteder recept på f. eks. 50 ketogantabletter, og det er en urimelig stor portionsudstedelse. Det var det, jeg spurgte indenrigsministeren om.

Jeg har taget indenrigsministerens bemærkninger om forholdet mellem staten og Københavns kommune til efterretning; jeg må så håbe på, at det når frem til Københavns rådhus, hvor der, så vidt jeg ved, skal være debat om narkotikaproblemer i aften.

Til socialministeren vil jeg gerne sige, at det er selvfølgelig godt, at man kan trække på § 72, men spørgsmålet er, om de penge, som er afsat på finansloven, vil slå til. I modsat fald håber jeg, man er parat til at komme med en tillægsbevilling. Hidtil har det nemlig været sådan, at man fik disse penge efter § 72 til narkocentre, til steder, hvor man behandlede dem, der var ude i stofmisbruget. Det, jeg særlig tænker på, er, at man kommer stofmisbruget i forkøbet og i stedet for får socialpædagogiske institutioner, hvor man kan give de unge oplevelser, der virker som alternativer til, at de går ind i stofmisbrug, det vil altså sige den omvendte rækkefølge, at man forhindrer, at de kommer ud i misbrugssituationen.

Med hensyn til de bemærkninger, socialministeren kom med om Bråskovgård, vil jeg gerne sige, at det er for så vidt ligegyld-

digt, om det er stofmisbrugere eller det er almindelige kriminelle unge; det må naturligvis være sådan, at de forhold, de bydes i lukkede afdelinger, er helt rimelige.

Jeg tror altså ikke, det slår til, særlig ikke når man skal nedlægge Bråskovgårdafdelingen, at man kan nøjes med at oprette to observationsafdelinger. Hvis vi fuldt ud går ind for, at der må være alternativer til vare-tægtsfængsling af unge under 18 år, så bliver det nødvendigt, at man har nogle flere af disse institutioner under børne- og ungdomsforsorgen. Selv om det er et svært klientel, man skal beskæftige sig med her, tror jeg trods alt, at børne- og ungdomsforsorgen har bedre forudsætninger for at klare disse problemer end fængselsvæsenet.

Dernæst nogle bemærkninger til et par af ordførerne. Først til fru Ellen Strange Petersen, som nævnede, at man i udvalgsbehandlingen måske skulle se på en udvidet tvangsbehandling. Jeg mener, at man kan sige allerede nu, at der ikke er grundlag for at gå ind i en udvidet tvangsbehandling, så længe vi ikke på frivilligt motivationsgrundlag har de behandlingsinstitutioner, der er nødvendige. Lad os da gå i gang med at skabe bevillinger og institutioner osv., så vi på frivillighedens grundlag kan behandle alle dem, der er parat til det, der er indstillet til denne behandling. Det må først og fremmest bringes i orden.

Vi har i øvrigt også i den bestående lovgivning mulighed for tvangsbehandling. De kriminelle er jo afsondret fra friheden, og de erfaringer, man har fra vestre fængsel og andre steder, hvor der foregår en tvangsbehandling, er vel ikke alt for gode. Jeg kunne tænke mig, at de, som er i dobbeltsituationen, at de både er kriminelle og stofmisbrugere, måske fik chancen på kulturministerens Livø, når sommergæsterne tager hjem, så de afsoner den tid, de er berøvet deres frihed, et sted som f. eks. Livø i vintermånederne.

Til hr. Ib Thyregod, som havde kritiske bemærkninger mod den tidligere socialdemokratiske regering, som ikke foretog sig noget med hensyn til stofmisbrugssituationen, skal jeg sige, at det var netop på baggrund af et spørgsmål fra hr. Ib Thyregod, at man i sommeren 1967 nedsatte en arbejdsgruppe under sundhedsstyrelsen på et tidspunkt, hvor narkotikaproblemet her-

[Tastesen.]

hjemme var ganske lille. Dengang nedsatte man denne arbejdsgruppe. Så kommer regeringsskiftet, og under den nye regering var det os fra socialdemokratiet, der fremprovokerede en afgørelse, så vi fik den debat, som kom i gang i januar 1969, hvor vi fik en redegørelse fra 5 ministerier om, hvad man ville gøre. Bare for at tage indenrigsministeriets område, hvis jeg må bede om lov til et citat:

„Direktoratet har anslået, at en gennemførelse af de foran skitserede foranstaltninger vil medføre en samlet forøgelse af statshospitalernes driftsudgifter med 5.250.000 kr. i finansåret 1969-70, fordelt med 3.762.000 kr. til lønninger og 1.488.000 kr. til andre driftsudgifter, og 8.215.000 kr. i finansåret 1970-71 og følgende finansår.“

Man forudsatte — og det var den forudsætning, der lå til grund for debatten i januar 1969 — at disse ting skulle gennemføres over en 2 års periode. Denne gennemførelse har af forskellige grunde ikke fundet sted, og det var det, jeg kritiserede, og det var en berettiget kritik, hr. Ib Thyregod.

Til sidst en bemærkning til hr. Poul Dam og andre. Jeg lyttede med stor opmærksomhed til hr. Poul Dams betragtninger, men vurderingerne af, om vi som følge af disse betragtninger, som følge af denne udvikling bør gå ind for hashfrihed, må vel bero på brugergruppens størrelse. Her må man vel holde sig til, om der er en chance for, at man kan nedtrappe brugergruppens størrelse. Hvis der sker det, at brugergruppen går ned, så må det dog være den lykkeligste udvej, og det er vel det, man gennem undervisningsministeriets indsats gennem oplysningsarbejde osv. må håbe vil ske. Det er ikke sikkert, det sker, men hvis brugergruppen vokser, ja, så tvinges vi naturligvis over i en anden holdning til det. Men mener hr. Poul Dam, at det grundlag, vi har nu, ca. 25.000 unge mellem 16 og 25 år ifølge det, vi har fået oplyst, som jævnlige, det vil sige mindst 2 gange om ugen, ryger hash, er et tilstrækkeligt grundlag for, at vi i Danmark her og nu bør gå ind for frigivelsen af hash?

Man drager ingen konklusioner. Vi vurderer stort set samfundsudviklingen på samme måde som hr. Poul Dam. Vi er også parat til at komme med alternative miljøer af for-

skellig art, det er det, som optager tiden, alle disse ting ville vi gerne have. Men hr. Poul Dam kom jo ikke med noget direkte forslag om, hvad man skulle gøre, hvilke alternative miljøer man skulle komme med; det er noget, som vi må prøve os frem med. Spørgsmålet er, om vi på baggrund af det, der er sket, bør drage den konklusion nu. Jeg mener ikke, SF's officielle ordfører drog den konklusion, at vi burde frigive hash; det mener jeg ikke tiden er inde til. Hvis det skulle ske, hvis vi nogen sinde skulle komme så vidt, så må der være en fælles europæisk holdning til problemet, ellers forstærker vi vore egne problemer i uhyggelig grad.

Ellen Strange Petersen: Jeg synes, det er glædeligt, så bred enighed der har været om de store, principielle spørgsmål her i dag fra praktisk taget hele folketinget — jeg ser bort fra et par enkelte ordførere, der har afvigende mening. Jeg synes, der har været stor enighed om at fordømme hashen og gøre alt, hvad der er muligt, for at forebygge og behandle ungdomsnarkomani.

Jeg vil gerne sige tak til ministrene for de svar, jeg har fået, også selv om de ikke var helt tilfredsstillende alle sammen. Jeg var glad for svaret fra socialministeren om samarbejdet, der er her i København, og jeg vil bare udtale håbet om, at sådant samarbejde også må komme i stand med hensyn til det arbejde, der udføres i provinsen.

Jeg vil sige tak til indenrigsministeren. Både han og hr. Tastesen afviste tanken om tvangsmæssig behandling. Jeg er tilbøjelig til at tro, at begge i nogen grad har misforstået mit ønske. Jeg er bestemt tilhænger af frivilighedens princip, men der kan være situationer — og det er altså det, man har opdaget i Norge og Sverige — hvor det kan være ønskeligt, at man ser bort fra det og simpelt hen for at redde livet for et ungt menneske skridter til indlæggelse. Jeg vil bare henstille til ministeren, at han følger arbejdet i Norge og Sverige og ser, hvilke virkninger den lovændring, man har foretaget dér, får.

Med hensyn til den smitsomme leverbetændelse mener jeg også, at man må være på vagt over for den, ligesom man er over for andre smitsomme sygdomme. Det forhold, at der er andre personer end narkoma-

[Ellen Strange Petersen.]

ner, der lider af dem, kan vel ikke bevirke, at man skal være mindre interesseret i sygdommen. Spørgsmålet er: hvor mange unddrager sig behandling for den, og hvad kan samfundet gøre for at få disse mennesker ind under behandling? Det er det, jeg meget gerne vil have at vi drøfter i narkotikaudvalget og får nogle forhandlinger med eksperter om.

Endelig til justitsministeren. Jeg tror, vi er enige om, at vi ønsker ikke at straffølgte det rene forbrug. Spørgsmålet er bare: hvor er det rene forbrug? Jeg tror nok, der er en meget kraftig tendens til, at stofmisbrugere, som starter med at være rene forbrugere, bliver småforhandlere, måske netop fordi de bliver eksistensløse og vil prøve at skaffe sig midler både til at eksistere for og til at skaffe sig stoffer for. Det, jeg er interesseret i, er ikke at straffe forbrugere, men at sørge for, at der ikke er noget som helst, der kan hæmme politiet i efterforskningsarbejdet for at finde dem, der virkelig er skyld i ulykkerne.

Jeg takker ministeren for svaret. Det cirkulære, rigsadvokaten sendte ud, er jo en tolkning af loven, og nu har jeg forstået, at ministeren her har tolket cirkulæret. Så tror jeg i og for sig, at der efterhånden kommer noget rigtigt og godt ud af det. Tak.

Ib Thyregod: Bare et par enkelte bemærkninger til hr. Tastesen. Må jeg først sige vedrørende det spørgsmål, som også fru Ellen Strange Petersen var inde på, nemlig spørgsmålet om tvangsbehandling af narkomaner, at jeg ligesom hr. Tastesen er betænkelig ved tvangsbehandling og tvangsindlæggelse af narkomaner. Jeg indrømmer, at der foreligger et særligt problem i forbindelse med smitsom leverbetændelse — det kan måske klares — men principielt er jeg betænkelig ved en sådan tvangsbehandling.

Jeg vil gerne sige til hr. Tastesen, at der foreligger også et narkotikaproblem i den forrige regerings tid, og det var ikke ganske lille. Det, man foretog fra den forrige regerings side, var ganske rigtigt, som jeg nævnte, at man i juni 1967 nedsatte en arbejdsgruppe til at behandle disse spørgsmål; andet foreligger der ikke fra denne regeringsperiode.

Under den nuværende regering har vi haft

narkotikadebatten i januar sidste år, og vi har fået disse betænkninger, og det, der nu sker, er, at vi gennemfører de bevillinger, som findes omtalt i den anden betænkning fra narkotikaudvalget, som folketingets medlemmer kender. Jeg kan ikke se det berettigede i på dette grundlag at rejse kritik mod den nuværende regering.

Jeg mener i og for sig, at hr. Poul Dam kom ind på noget meget centralt med det, han sagde om, formodentlig ud fra sine højskoleerfaringer, at det ikke alene var et afvigerproblem, men at det måske var et mere almindeligt ungdomsproblem, at det fandtes på skolerne, og det fandtes rundt omkring i hjemmene, måske uden at forældrene vidste det. Det var netop ud fra dette synspunkt, som jeg for så vidt ganske deler, jeg rejste det spørgsmål om forældrenes indflydelse, om forældrenes ansvar. Jeg rejste spørgsmålet om pressens ansvar, jeg rejste spørgsmålet om opinionsledernes ansvar for den udvikling, vi nu er inde i.

Også i relation til hele diskussionen omkring generationskløften. Jeg har ikke sagt, som hr. Anders Uhrskov vist antydede, at generationskløften skyldtes massekommunikationsmidlerne, men jeg har sagt, at jeg mente, at både presse og massekommunikationsmidler i øvrigt, radio og tv, har en vis forpligtelse, ikke noget, som vi kan pålægge dem fra folketingets side, men en forpligtelse ud fra et ansvarssynspunkt, til ikke at gøre kløften større, men tværtimod at bygge en vis bro over den kløft, i det omfang en sådan kløft findes. Det mener jeg er det centrale netop ud fra de synspunkter, som hr. Poul Dam anlagde, at det er ved at blive et mere almindeligt problem blandt ungdommen, idet der kan blive et problem med at komme tilbage til et ungdomsmiljø efter narkotikamisbrug og så komme i et narkotikafrit miljø. Derfor er det vigtigt, at der sker en mentalitetsændring.

Når hr. Poul Dam i denne forbindelse sagde, at de unge troede ikke på forældrene, og de troede ikke på deres lærere osv., de troede kun på dem, der havde forsøgt det, så må man prøve på, om man kan gøre noget netop ved denne tillidskrise, som eksisterer i øjeblikket, og dér har vi for så vidt alle et ansvar. Jeg nævnte, at folketinget ikke har magten på dette område. Det er ikke folketinget, der bestemmer her. Det er

[Ib. Thyregod.]

befolkningen. Det er de enkelte forældre, de enkelte lærere og en række andre, som virkelig har et ansvar her, som de bør leve op til.

Morten Lange: Jeg tror, fru Ellen Strange Petersen er den, der bruger de mest bistre ord i forhandlingen. Hun mente, at vi var alle enige om at fordømme hahsbrugerne, hvis jeg husker hendes udtalelse rigtigt. Jeg mener, vi må forsøge på at acceptere, at der findes folk, der bruger den slags stoffer, mere eller mindre skadelige, og jeg har ikke tænkt mig at fordømme dem. Jeg vil derimod meget gerne give dem et godt råd, hvis de vil høre på det, og det håber jeg de vil; ellers er der vel nogle andre, der vil give dem et godt råd, for det er vigtigt. Kun hvis vi møder den efterhånden meget, meget store gruppe i samfundet med en vis tillid, har vi skygge af chance for, at de overhovedet vil høre på de råd, vi giver dem. Hvis vi starter med at fordømme dem, så kan vi roligt gå hjem og sige, at vi har gjort vort bedste, og det var ikke ret godt.

Hr. Tastesen vil jeg for det første hilse fra hr. Poul Dam og sige, at han har aldrig drømt om at frigive cannabis og heller ikke sagt noget, der lignede det, og heller ikke jeg vil stille et sådant forslag. Det argumenterede jeg meget præcist for, sidst jeg havde lejlighed til at diskutere det her i salen, hvor jeg sagde, at der var meget, det kunne tale for det, men samfundet er ikke så langt fremme, at det er muligt eller forsvarligt, og vi er bestemt ikke nået så meget videre, at et forslag om frigivelse af hash, selv til forbrugere med licens, hvormed de kunne bevise, at de opfyldte alle kvalifikationer for at kunne ryge hash på en fornuftig måde, i dag ville være rimeligt. Vi har i realiteten gjort noget, der ligger ret nær på det, ved at halvlegalisere selve forbruget, og jeg mener, det vil være vanskeligt at komme længere. Det har mange årsager, ikke blot de moralske og behandlingsmæssige, men også hele komplekset af spørgsmål omkring selve stoffets fremskaffelse osv. Selvfølgelig kan man give folk det råd, at de kan dyrke hamp i deres hønsegård, men det er vistnok en hvidtøls-variant, så vidt jeg har forstået det.

Det, jeg egentlig især ville have understreget, var undervisningsministerens alvor-

lige ressortopgave her: Jeg er fuldstændig enig i det fornuftige i at få sat nogle konsulenter på sagen, én pr. amt, men jeg tror faktisk, at vi kommer ikke tilstrækkelig langt, medmindre vi også får mobiliseret lærerne og ikke blot fortæller lærerne, at her er skam et alvorligt problem, for det ved de udmærket godt.

Vi står i realiteten i den samme vanskelighed, som vi stod i med hensyn til seksualundervisningen på et tidspunkt, hvor der var almindelig enighed om, at noget måtte der gøres, nogen måtte undervise. De ulykkelige lærere spurgte: hvem skal dog undervise? Det har vi ikke lært noget om på seminariet. Med andre ord: vi har en efteruddannelsesopgave, som jeg mener at vi må tage hurtigt op. Seksualundervisningen tog vi meget langsomt op, og seksuallivet gik såmænd videre. Det var ikke noget nyt, der var kommet over os, det var velkendt, og det var fuldstændig rigtigt, at der var forskellig oplysning, der skulle bringes ud på en fornuftig måde; men det var ikke en hastesag.

Jeg vil faktisk bede undervisningsministeren om at overveje, hvorledes man sikrer sig, at lærerne er i stand til i den daglige undervisningssituation at komme med fornuftige og sammenhængende oplysninger til de elever, de har, om disse problemer; på en sådan måde, at det virkelig bliver det gode råd, som der er mange der trænger så umådeligt til i denne situation. Jeg tror, det er et af de steder, hvor lidt forceret indsats er nødvendig. Ellers efterlader vi en meget stor gruppe, nemlig lærergruppen, med noget, som i realiteten er et ansvar, uden at vi i realiteten har givet dem så forfærdelig mange midler.

Jeg tror, processen bliver for langsom, hvis nogle konsulenter skal, om jeg så må sige, opgenerere en række lærere. Jeg vil tilråde ministeren at overveje noget i retning af en efteruddannelsesbølge med det formål, at der på enhver skole er i hvert fald nogle lærere, som har fået en forstandig og sammenhængende undervisning i problemerne i deres psykologiske og menneskelige aspekter, sådan så de vil være i stand til at være dem, der kan give gode råd med fornuft. Vi ved i øjeblikket dårlig nok, hvad det er for lærere, det skal falde på, og jeg havde nær sagt, jeg tror såmænd ikke, det er så vigtigt, om det er dansklæreren eller det er biologi-

[Morten Lange.]

læreren. Det er vigtigst, at det er en lærer, som har en sådan forståelse, at han kan snakke med eleverne på en sådan måde, at det, han siger, falder på muldjord. Hvis ordene falder på klippegrund, så er det lige meget, om det er under den rigtige ressort.

Jeg håber altså, at ministeren vil tage dette med ind i sine overvejelser. Det er jo ikke noget, man klarer i en fart, men det skal alligevel klares i en fart.

Kjær Rasmussen: Blot en enkelt bemærkning til indenrigsministeren, der takkede alle ordførerne for tilslutning til, at cannabis-produkterne skulle blive i lov om euforiserende stoffer, dér, hvor de er placeret nu. Jeg må nu lige advare indenrigsministeren mod at strække den tak for langt, for hvis ministeren havde hørt rigtig godt efter, så ville han have forstået, at mit parti ikke går ind for den tanke.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): I anledning af hr. Morten Langes sidste bemærkninger vil jeg gerne oplyse, at der på forslaget til budget for undervisningsministeriet for det kommende finansår er afsat midler til afholdelse af sådanne efteruddannelseskurser for lærere. Jeg nævnte, at konsulenterne på kort sigt vil kunne give den orientering til lærerne, som er ønskelig. Vi har altså også planer om kurser derudover. Jeg vil blot føje én ting til. Jeg tror, det er vigtigt, at så vidt muligt alle lærere kan blive orienteret, idet det skal være sådan, at i det øjeblik et barn spørger om problemer i forbindelse med cannabis eller narkotiske midler, så skal vedkommende lærer kunne svare på stedet fremfor at henvise til en ekspert inden for lærerkorpset på dette område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til det allerede den 8. oktober nedsatte udvalg. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. (Forhøjelse af medlemsbidraget).

Valgt blev: *Asger Jensen, Knud Bro, Gerda Møller, Simonsen, Robert Christensen, Holger Hansen, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt), Grethe Philip, Valbak, Erling Dinesen, Bundvad, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Poul Nilsson, Bertel Pedersen og Arne Larsen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om indførelse af lige løn for kvinder og mænd [af Gunhild Due m. fl.]

Valgt blev: *Asger Jensen, Karen Thuroe Hansen, Hans Kjær, Ulla Worm, Robert Christensen, Johan Philipsen, Eva Ree, Grethe Philip, Rigmor Christensen, Martin Pedersen, Karen Dahlerup Andersen, Erling Dinesen, Grete Hækkerup, Carl P. Jensen, Anker Jørgensen, Risgaard Knudsen og Gunhild Due.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *Stinus*, der har haft orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 19. d. m. atter kan give møde i tinget. Stedfortræderens, *Asger Jørgensen*, hverv som midler tidigt medlem af folketinget ophører herefter fra nævnte dato at regne.

[Formanden.]

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger mod olieforurening af havet har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Med skrivelse af gårs dato har arbejdsministeren fremsendt en af regeringens sekretariat for opgave- og byrdefordelingsudvalget udarbejdet redegørelse vedrørende opgavefordelingen mellem staten og kommunerne. Eksemplarer er omdelt.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 13. januar 1971 kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om retens pleje. (Forhøjelse af ydelser til lægdommere og vidner m. v.)

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om pas til danske statsborgere m. v.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om afhjælpning af præstemangelen,

Formanden: Angående folketingets arbejde den følgende dag i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

God jul!

Mødet hævet kl. 15.56.